

(राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समितिको ७५औं बैठकको निर्णय नं ५.१ सँग सम्बन्धित)

बीउ विज्ञान प्रमाणीकरण मापदण्ड, २०८२

स्वीकृत मिति: २०८२/१२/२८

प्रस्तावना: बीउ विज्ञान ऐन, २०४५ को दफा ११ तथा बीउ विज्ञान नियमावली, २०८१ को नियम ९ र १० बमोजिम अनुमोदन, उन्मोचन वा दर्ता भई ऐनको दफा ११ र नियमावलीको नियम १० बमोजिम सुचित वा पञ्जीकृत हुने यौनिक (sexual) प्रसारण विधिबाट पुनर्उत्पादन हुने बीउ विज्ञानका किसिम वा जातको गुणस्तर नियन्त्रण तथा नियमित गरी कृषक समक्ष गुणस्तरीय बीउ विज्ञानको आपूर्ति सुनिश्चित गर्न आवश्यक भएकोले बीउ विज्ञान ऐन, २०४५ को दफा ५ को उपदफा ५.२ को कार्यान्वयन तथा दफा ८ को उपदफा ८.१ को खण्ड ८.१.२ को प्रयोजनका लागि बीउ विज्ञान ऐन, २०४५ को दफा ५ को उपदफा ५.४ र उपदफा ५.७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समितिले यो मापदण्ड स्वीकृत गरी लागू गरेको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यो मापदण्डको नाम “बीउ विज्ञान प्रमाणीकरण मापदण्ड, २०८२” रहेको छ ।

२) यो मापदण्ड राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समितिबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस मापदण्डमा, -

(क) “ऐन” भन्नाले बीउ विज्ञान ऐन, २०४५ सम्झनुपर्दछ ।

(ख) “केन्द्र” भन्नाले बीउ विज्ञान गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र सम्झनुपर्दछ ।

(ग) “नियमावली” भन्नाले बीउ विज्ञान नियमावली, २०८१ सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “निस्सा” भन्नाले सङ्केतपत्र (ट्याग), सिल, बीउ राखेका भाँडो, बोरा, बीउ खरीद गरेको बील, आदिलाई सम्झनुपर्दछ ।

(ङ) “प्रजनक (ब्रीडर)” भन्नाले बालीको कुनै जातलाई प्रजनन वा छनौट गरी प्रयोगमा ल्याउने व्यक्ति वा समूह सम्झनु पर्दछ । यस मापदण्डको प्रयोजनका लागि कुनै जातको न्युक्विलयस बीउ बाट प्रजनन बीउ उत्पादन गर्ने प्रजनक लाई पनि सम्झनुपर्दछ ।

(च) “बीउ विज्ञान प्रमाणीकरण निकाय” भन्नाले बीउ विज्ञान ऐन, २०४५ को दफा ८ को उपदफा ८.२ तथा बीउ विज्ञान नियमावली, २०८१ को नियम १३ को उपनियम (२) बमोजिम प्रमाणीकरणका लागि केन्द्रले समन्वय र सहकार्य गर्ने निकाय सम्झनुपर्दछ ।

(छ) “भाँडो (कन्टेनर)” भन्नाले बीउ विज्ञान राख्न प्रयोग गरिने बाकस, टिनको बट्टा, शिशी, थैलो, बोरा, भकारी, ब्यारेल वा अन्य यस्तै वस्तु सम्झनुपर्दछ ।

(ज) “समिति” भन्नाले बीउ विज्ञान ऐनको दफा ३ बमोजिमको समिति सम्झनुपर्छ ।

बेनु प्रसाद प्रसाई
सचिव
राष्ट्रिय विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
विज्ञान समिति

(झ) "सरकारी फार्म, केन्द्र" भन्नाले संघ, प्रदेश, स्थानीय तह तथा कृषि सामाग्री संस्थान अन्तर्गत रहेका सरकारी फार्म, केन्द्र सम्झनुपर्दछ ।

(ञ) "श्रोत बीउ" भन्नाले बीउ उत्पादन कार्यमा प्रयोग भएको माथिल्लो स्तरको बीउ सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद -२

बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण सम्बन्धी व्यवस्था

३. बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण पद्धति: (१) नियमावलीको नियम १० बमोजिम सूचित तथा पञ्जीकृत बीउ विजनको गुणस्तर नियन्त्रण व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) प्रमाणीकरण पद्धति

(ख) यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धति

(२) नियमावलीको नियम १० को उपनियम (१) को खण्ड (क) बमोजिम सूचित हुने नियम ९ को उपनियम (१) को खण्ड (क) र (च) बमोजिमका बीउ विजनका किसिम वा जातको हकमा प्रमाणीकरण पद्धति वा यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धति मध्ये कुनै एक पद्धति अवलम्बन गरिनेछ ।

(३) नियमावलीको नियम १० को उपनियम (१) को खण्ड (ख) बमोजिम दर्ता भई पञ्जीकृत हुने नेपालमा विकास गरिएका अन्य बालीका बीउ विजनका किसिम वा जातको हकमा यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धति अवलम्बन गरिनेछ ।

४. प्रमाणीकरण पद्धति: (१) यस पद्धतिमा बीउ वा बेर्ना रोपेदेखि बीउ विजन बिक्री वितरण गर्नु अघि सम्मका प्राविधिक क्रियाकलापहरू जस्तै स्रोत बीउ, खेती गरिएको न्यूनतम क्षेत्रफलको एकिन, पृथकता दूरीको निरीक्षण, खडा बाली निरीक्षण, बीउ विजन कटानी, चुटानी, प्रशोधन, उपचार, भण्डारण, नमूनासङ्कलन, बीउ विजन परीक्षण, थैला बन्दी, र ट्यागिड प्रमाणीकरण निकायको प्रत्यक्ष संलग्नता, नियन्त्रण, र रेखदेखमा सम्पन्न गर्नु पर्छ ।

(२) यस पद्धतिमा नियमावलीको नियम १३ को खण्ड (क) को बमोजिम सूचित बीउ विजनको मात्र प्रमाणीकरण गरिनेछ ।

(३) प्रमाणीकरण पद्धतिमा बीउ विजनका स्तरहरू देहाय बमोजिम हुनेछन्:—

(क) प्रजनन् बीउ

(ख) मूल बीउ

(ग) प्रमाणित बीउ

तर वर्णशङ्कर बीउको हकमा यो स्तर कायम हुने छैन ।

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 विजन समिति

सचिव
डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 विजन समिति

(घ) उन्नत बीउ

स्पष्टीकरण: यस उपदफाको प्रयोजनका लागि प्रजनन्, मूल, प्रमाणित र उन्नत बीउलाई देहाय बमोजिम परिभाषित गरिएको छ ।

(क) प्रजनन बीउ:

(अ) प्रजनन् बीउ प्रजनकको प्रत्यक्ष रेखदेख र नियन्त्रणमा न्युक्लियस बीउबाट उत्पादन गर्नुका साथै आनुवंशिक हिसावले शतप्रतिशत शुद्ध हुनुपर्दछ ।

(आ) प्रजनन् बीउ अन्य बालीको बीउ, अन्य जातको बीउ, कुनै पनि झारपातको बीउ र रोग तथा कीरा लागेको बीउबाट मुक्त हुनु पर्दछ ।

(इ) यस्तो बीउ उत्पादन र प्रशोधन भइसकेपछि भण्डारण गर्नु अघि बीउ उत्पादनमा संलग्न प्रजनकले अनुसूची -१ मा उल्लिखित ढाँचा अनुसारको फाराममा संयुक्त रूपमा प्रमाणित गर्नु पर्छ । उक्त प्रमाणीकरण कार्यमा सम्बन्धित अनुसन्धान गर्ने निकायको प्रमुख वा निजले खटाएको प्रतिनिधि र बीउ प्रमाणीकरण निकायको प्रतिनिधिले प्रजनन् बीउको परिमाण यकिनगर्नेछन् ।

(ई) खण्ड (इ) बमोजिम प्रमाणित गरिएको बीउ राखिएको भाँडोमा बीउ उत्पादनमा संलग्न प्रजनकको हस्ताक्षर सहितको अनुसूची -२ मा उल्लेख भए अनुसारको ट्याग लगाउनु पर्छ ।

(उ) यस खण्ड बमोजिम प्रजनन् बीउ उत्पादनका क्रममा प्रजनकले बीउ विजन उत्पादनका सिद्धान्त अवलम्बन गरी बीउ उत्पादन गर्नुपर्नेछ । साथै, उत्पादन भएको बीउको गुणस्तर यकिन गर्न बीउ परीक्षण समेत गराउनुपर्नेछ ।

(ख) मूल बीउ:

(अ) बीउ विजन प्रमाणीकरण निकायले तोकेका ऐनको दफा १६ को उपदफा १६.१ बमोजिम नियुक्त भएका तथा नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) बमोजिमका बीउ विजन निरीक्षकको रेखदेखमा प्रजनन् बीउबाट उत्पादन गरिएको बीउलाई मूल बीउ भनिन्छ ।

(आ) मूल बीउको उत्पादन नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् र अन्तर्गतका केन्द्रहरू, सरकारी फार्म, केन्द्र, एवम् ऐन र नियमावली बमोजिम मूल वा स्रोत बीउ उत्पादन

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
बीउ विजन समिति

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ विजन समिति

गर्ने अनुमति लिएका निजी स्तरका संस्था वा निकायले गर्ने छन् ।

(इ) प्रमाणीकरण निकायले मूल बीउ राखिएको भाँडोमा बीउ प्रमाणीकरण गरी अनुसूची -२ मा उल्लेख भए अनुसारको ट्याग लगाउनु पर्छ ।

(ग) प्रमाणित बीउ:

(अ) बीउ बिजन प्रमाणीकरण निकायले तोकेका ऐनको दफा १६ को उपदफा १६.१ बमोजिम नियुक्त भएका नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) बमोजिमका बीउ बिजन निरीक्षकहरूको रेखदेखमा मूल बीउबाट उत्पादन गरिएको बीउलाई प्रमाणित बीउ भनिन्छ ।

(आ) प्रमाणित बीउको उत्पादन सरकारी फार्म, केन्द्र, एवम् ऐन र नियमावली बमोजिम मूल वा स्रोत बीउ उत्पादन गर्ने अनुमति लिएका निजी स्तरका संस्था वा निकायले गर्नेछन् ।

(इ) प्रमाणीकरण निकायले प्रमाणित बीउ राखिएको भाँडोमा बीउ प्रमाणीकरण गरी अनुसूची-२ मा उल्लेख भए अनुसारको ट्याग लगाउनुपर्छ ।

(ई) वर्णशङ्कर बीउ बिजनको हकमा यो बीउ बिजनको स्तर कायम हुने छैन ।

(घ) उन्नत बीउ:

(अ) बालीको सेचन प्रकृति अनुसार मूल वा प्रमाणित स्तरको बीउ प्रयोग गरी बीउ उत्पादक एवम् ऐनको दफा १६ को उपदफा १६.१ बमोजिम नियुक्त भएका नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) बमोजिमका बीउ बिजन निरीक्षक रेखदेख र नियन्त्रणमा उत्पादन गरिएको बीउलाई उन्नत बीउ भनिन्छ ।

(आ) उन्नत बीउको प्रयोग व्यवसायिक बाली उत्पादनमा गरिनेछ ।

(इ) मूल वा प्रमाणित बीउबाट उत्पादन गरिएको उन्नत बीउमा अनुसूची - २ मा उल्लेख भए अनुसारको ट्याग लगाई बिक्री वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(५) मूल तथा प्रमाणित बीउ बिजनको ट्याग बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रले व्यवस्थापन गरी प्रमाणीकरण निकायलाई उपलब्ध गराउनेछ र प्रमाणीकरण निकायले प्रमाणीकरणमा प्रयोग भएका

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
बीउ बिजन समिति

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ बिजन समिति

ट्यागको अद्यावधिक रेकर्ड राखी सोको अद्यावधिक विवरण केन्द्रलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

(६) प्रमाणीकरण कार्यमा केन्द्रले डिजिटल प्रणाली समेत लागू गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।

५. यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धति: (१) यस यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिमा बीउ रोपेदेखि बाली लगाएको खेतको निरीक्षण, कटानी, चुटानी, प्रशोधन, बीउ उपचार, नमूनासङ्कलन, नमूनापरीक्षण, थैला बन्दी, ट्याग लगाउने, तथा भण्डारण गर्ने कार्य बीउ उत्पादकले आफ्नै व्यवस्थापनमा गरी बीउको गुणस्तर कायम राख्नुपर्छ ।

(२) यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धति अनुसार उत्पादन गरिने स्रोत बीउ तथा उन्नत स्तरका बीउको बीउ स्तरका मापदण्ड तथा खेत स्तरका मापदण्ड प्रमाणीकरण पद्धतिको क्रमशः मूल बीउ तथा उन्नत बीउ सरह नै हुनेछ ।

(३) प्रमाणीकरण पद्धति अबलम्बन नगरिएमा वा नगराएमा उक्त बीउ बिजनमा यथार्थ सङ्केतपत्रको ट्याग अनिवार्य रूपमा लगाउनु पर्छ ।

(४) यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिमा अनिवार्य रूपमा ऐनको दफा १६ तथा नियमावलीको नियम २८ बमोजिमका बीउ बिजन निरीक्षकबाट बीउ बाली खेत निरीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(५) बीउ बिक्रीमा गई सकेपछि त्यसको गुणस्तर सम्बन्धी सम्पूर्ण जिम्मेवारी ट्याग लगाउने उत्पादक वा बिक्रेताले नै लिनु पर्छ ।

(६) यथार्थ सङ्केत पत्र पद्धति अबलम्बन गरी बीउ उत्पादन गर्ने संस्थाले बीउ बिजनको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न तथा जातीय शुद्धता कायम गर्नका लागि नियमावलीको नियम १३ को उपनियम (४) बमोजिम प्राविधिक परीक्षण अनिवार्य रूपमा गराउनु पर्नेछ ।

(७) ऐनको दफा १६ तथा नियमावलीको नियम २८ बमोजिमका बीउ बिजन निरीक्षकले बीउ बिजन अनुगमन तथा निरीक्षणका प्रतिवेदन बीउ बाली निरीक्षण तथा प्रमाणीकरण सकिएको तीन महिना भित्र सम्बन्धित प्रदेश स्थितका तोकिएका प्रमाणीकरण निकायमा र केन्द्रमा अनिवार्य रूपमा बुझाउनु पर्नेछ ।

(८) ऐनको दफा १६ तथा नियमावलीको नियम २८ बमोजिमका बीउ बिजन निरीक्षकको कार्य सम्पादन सम्बन्धमा बीउ प्रमाणीकरण निकायबाट नियमित रूपमा अनुगमन हुनेछ ।

(९) यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिमा बीउ बिजनका स्तरहरू देहाय बमोजिम हुनेछन्—

बेनु प्रसाद प्रसाई
सचिव
विजन समिति

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
विजन समिति

(क) प्रजनन् बीउ

(ख) स्रोत बीउ

(ग) उन्नत बीउ

स्पष्टीकरण: यस उपदफाको प्रयोजनका लागि प्रजनन् स्रोत र उन्नत बीउलाई देहाय बमोजिम परिभाषित गरिएको छ ।

(क) प्रजनन् बीउ

(अ) प्रजनन् बीउलाई प्रजनकको प्रत्यक्ष रेखदेख र नियन्त्रणमा न्युक्विलयस बीउबाट उत्पादन गर्नुका साथै आनुवंशिक हिसावले शतप्रतिशत शुद्ध हुनुपर्दछ ।

(आ) प्रजनन् बीउ अन्य बालीको बीउ, अन्य जातको बीउ, कुनै पनि झारपातको बीउ र रोग तथा कीरा लागेको बीउबाट मुक्त हुनु पर्दछ ।

(इ) यस्तो बीउ उत्पादन र प्रशोधन भइसकेपछि भण्डारण गर्नु अघि बीउ उत्पादनमा संलग्न प्रजनक, सम्बन्धित अनुसन्धान गर्ने निकायको प्रमुख वा निजले खटाएको प्रतिनिधि, र बीउ प्रमाणीकरण निकायका प्रतिनिधि सम्मिलित समूहले अनुसूची -१ मा उल्लिखित ढाँचा अनुसारको फाराममा संयुक्त रूपमा प्रमाणित गर्नु पर्छ ।

(ई) उपखण्ड (इ) बमोजिम प्रमाणित गरिएको बीउ राखिएको भाँडोमा बीउ उत्पादनमा संलग्न प्रजनकको हस्ताक्षर सहितको अनुसूची -३ बमोजिमको ट्याग लगाउनु पर्छ ।

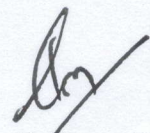
(उ) यस खण्ड बमोजिम प्रजनन् बीउ उत्पादनका क्रममा प्रजनकले बीउ विज्ञान उत्पादनका सिद्धान्त अवलम्बन गरी बीउ उत्पादन गर्नुपर्नेछ । साथै, उत्पादन भएको बीउको गुणस्तर यकिन गर्न बीउ परीक्षण समेत गराउनुपर्नेछ ।

(ख) स्रोत बीउ:

(अ) ऐनको दफा १६ र नियमावलीको नियम २८ बमोजिमका बीउ विज्ञान निरीक्षकको रेखदेखमा दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (क) तथा दफा ५ को उपदफा (९) को खण्ड (क) बमोजिमको प्रजनन बीउबाट उत्पादन गरिएको बीउलाई स्रोत बीउ भनिन्छ ।

(आ) ऐन तथा नियमावली बमोजिम मूल वा स्रोत बीउ उत्पादन गर्ने अनुमति लिएका व्यक्ति, संघ, संस्था वा निकायले प्रजनन् बीउ प्राप्त गरी स्रोत बीउ उत्पादन गर्न सक्ने छन् ।

बेनु प्रसाद
सदस्य सचिव
बीउ विज्ञान समिति

राजेंद्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ विज्ञान समिति

(इ) ऐनको दफा १६ र नियमावलीको नियम २८ बमोजिमका निरीक्षकहरूको रेखदेखमा स्रोत बीउको उत्पादन गरी बीउ विजन निरीक्षक वा कृषि प्राविधिकको दस्तखतमा अनुसूची-३ मा उल्लेख भए अनुसारको ट्याग लगाउनु पर्छ।

(ग) उन्नत बीउ:

(अ) बालीको सेचन प्रकृति अनुसार दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (ख), (ग) तथा दफा ५ को उपदफा (९) को खण्ड (ख) बमोजिमको क्रमशः मूल, प्रमाणित वा स्रोत बीउबाट बीउ उत्पादकले गुणस्तरका सबै मापदण्ड पूरा गरी ऐनको दफा १६ र नियमावलीको नियम २८ बमोजिमका बीउ विजन निरीक्षकको रेखदेखमा उन्नत बीउ उत्पादन गर्नु पर्नेछ।

(आ) यस पद्धति अनुसार उत्पादित उन्नत बीउको गुणस्तर प्रमाणीकरण पद्धति अनुसार उत्पादित उन्नत बीउ सरह हुनेछ।

(इ) उन्नत बीउको प्रयोग व्यवसायिक बाली उत्पादनमा गरिनेछ।

(ई) यस पद्धति अनुसार उत्पादित उन्नत बीउमा उत्पादन वा प्रशोधन कार्यमा संलग्न व्यक्ति, संघ, संस्था वा निकायको लोगो वा त्यस्तो निकायको आधिकारिक व्यक्ति वा कृषि प्राविधिकको दस्तखत भएको अनुसूची - ३ मा उल्लेख भए अनुसारको ट्याग लगाउनु पर्छ।

परिच्छेद - ४

बीउ विजन प्रमाणीकरण प्रक्रिया

६. बीउ विजन लगाउने न्यूनतम क्षेत्रफल: (१) बीउ विजन निरीक्षणका लागि बीउ लगाउने क्षेत्रफलको न्यूनतम क्षेत्रफलको सीमा अनुसूची-४ बमोजिम हुनेछ।

(२) नियमावलीको नियम २२ बमोजिम केन्द्रबाट तयार हुने वासलात मार्फत् माग अनुसारको प्रजनन, मूल, स्रोत वा प्रमाणित बीउ उपलब्ध नभएको अवस्थामा उपदफा (१) बमोजिमको व्यवस्था बाध्यकारी हुने छैन।

(३) बीउ उत्पादन गर्दा अनुसूची - ४ मा उल्लिखित क्षेत्रफल एक वा एक भन्दा बढी उत्पादकको चक्ला पनि हुन सक्छ, तर एकै किसिमको जमिनमा एकै जातको एकै स्तरको बीउ एकै समयमा लगाएको हुनु पर्नेछ।

(४) एकै स्थानको विभिन्न प्लटमा बीउ लगाइएको छ भने दुई वटा प्लट बिचको दूरी ५० मिटरभन्दा बढी हुनु हुँदैन।

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
बीउ विजन समिति

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ विजन समिति

७. निवेदन दिनु पर्ने: (१) प्रमाणीकरण पद्धति अनुसार बीउ प्रमाणीकरण गर्न चाहने संस्था वा निकायले प्रमाणीकरण निकाय समक्ष र यथार्थ संकेतपत्र पद्धति अनुसार बीउ प्रमाणीकरण गर्न चाहने संस्था वा निकायले ऐनको दफा १६ तथा नियमावलीको नियम २८ बमोजिमको बीउ विजन निरीक्षक समक्ष अनुसूची-५ अनुसारको पूर्व जानकारी फारम पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भइसकेपछि प्रमाणीकरण पद्धतिको हकमा बीउ प्रमाणीकरण निकाय र यथार्थ संकेतपत्र पद्धतिको हकमा ऐनको दफा १६ तथा नियमावलीको नियम २८ बमोजिमको बीउ विजन निरीक्षकले प्राप्त निवेदनको वास्तविकता पत्ता लगाई स्वीकृत वा अस्वीकृत गर्नु पर्छ र सो को जानकारी सम्बन्धित निवेदकलाई दिनुपर्छ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम स्वीकृत भएका बीउ उत्पादकले प्रमाणीकरणको हकमा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकेको राजस्व बुझाई खेत निरीक्षण गराउनुपर्नेछ भने यथार्थ संकेतपत्र पद्धतिको हकमा ऐनको दफा १६ तथा नियमावलीको नियम २८ बमोजिमको बीउ विजन निरीक्षकले समितिले तोकेको सेवा तथा शर्तको माग गर्न सक्नेछन् ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको कार्य भएपछि बीउ प्रमाणीकरणका लागि प्रमाणीकरण पद्धतिमा बीउ प्रमाणीकरण गर्ने निकायले ऐनको दफा १६.१ बमोजिम नियुक्त भएका नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) बमोजिमका बीउ विजन निरीक्षकलाई बीउ बाली खेत निरीक्षणका लागि खटाउने छ भने यथार्थसंकेतपत्र पद्धतिमा नियमावलीको नियम २८ बमोजिमको बीउ विजन निरीक्षकले समय सीमा निर्धारण गरी बीउ बाली खेत निरीक्षण सम्बन्धी कार्य गर्नेछन् ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम कार्य गरेको अवस्थामा बीउ बाली खेत निरीक्षण गरेको १ हप्ता भित्र खेत निरीक्षण प्रतिवेदन प्रमाणीकरण पद्धतिमा बीउ प्रमाणीकरण गर्ने निकाय तथा सम्बन्धित बीउ उत्पादक समक्ष र यथार्थ संकेतपत्र अवलम्बन गरेको अवस्थामा सम्बन्धित उत्पादकलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

८. बीउको निस्सा राख्नु पर्ने: बीउ प्रमाणीकरणको लागि दफा ७ बमोजिम निवेदन दिने बीउ उत्पादकले बीउ बालीको प्रथम खेत निरीक्षणको लागि आउने निरीक्षकलाई बीउ उत्पादन गर्न प्रयोग गरेको स्रोत बीउको स्तर यकिनगर्न आफूले प्रयोग गरेको स्रोत बीउको खरिद वील, बीउको थैला, थैलामा लगाइएको ट्याग जस्ता आवश्यक प्रमाण देखाउनुपर्छ ।

९. बीउ बाली निरीक्षण तयारी: प्रमाणीकरण निकायले वा बीउ विजन निरीक्षकले पूर्व जानकारी फारम सहितको निवेदन स्वीकृत गरी बीउ विजन प्रमाणीकरण निम्नानुसार तयारी गर्नु पर्छ:

(१) निरीक्षण गर्नुपर्ने स्थान र जग्गा यकीन गर्ने र बीउको निस्सा हेरी स्रोत बीउको स्तर

बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 बीउ विजन समिति

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 बीउ विजन समिति

निकायमा पठाई एक प्रति बीउ विजन निरीक्षक स्वयंले राख्नुपर्छ ।

(७) यस मापदण्डमा अन्यन्त्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि प्रमाणीकरण पद्धतिमा बीउ बाली खेत निरीक्षण लगायत प्रमाणीकरण सम्बन्धी कार्य ऐनको दफा १६.१ बमोजिम नियुक्त भएका नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) बमोजिमका सरकारी सेवामा कार्यरत बीउ विजन निरीक्षकले र यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिमा ऐनको दफा १६ तथा नियमावलीको नियम २८ बमोजिमका बीउ विजन बीउ विजन निरीक्षकले गर्नेछन् ।

११. पुनः निरीक्षणः (१) बीउ बाली खेत निरीक्षणको अन्तिम मूल्याङ्कनबाट बीउ बाली स्तर भित्र नपरेको तर बीउ विजन निरीक्षकलाई खेतमा पुनः रगिङ्ग गरी जातीय शुद्धतामा सम्झौता नगरी बीउ विजन स्तर भित्र आउन सक्छ भन्ने लागेको खण्डमा प्रमाणीकरण पद्धतिमा बीउ उत्पादकले एकपटकका लागि पुनः बीउ बाली निरीक्षणका लागि लाग्ने आवश्यक राजस्व सहित प्रमाणीकरण निकायमा निवेदन दिन सक्नेछन् भने यथार्थ संकेतपत्र पद्धतिमा समितिले तोकेको सेवा शर्त बुझाउने गरी बीउ उत्पादकले बीउ विजन निरीक्षक समक्ष अनुरोध गर्न सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदनका आधारमा बीउ उत्पादकले बीउ विजन निरीक्षकले दिएका सुझाव तुरुन्त कार्यान्वयन गरी बीउ विजन निरीक्षकलाई पुनः निरीक्षणका लागि अनुरोध गर्नु पर्नेछ ।

(३) बीउ विजन उत्पादकले दिएको निवेदनको आधारमा जाँचबुझ गरी बीउ विजन निरीक्षकले एक पटकसम्म पुनः निरीक्षण गर्न सक्नेछन् ।

(४) पुनः निरीक्षणको क्रममा बीउ विजन निरीक्षकले अनुसूची - ११ बमोजिमको बीउ बाली अन्तिम निरीक्षण फाराम भर्नु पर्नेछ ।

१२. बीउ बाली कटानी, चुटानी, र ढुवानी कार्यको निरीक्षणः (१) बीउ बाली खेत निरीक्षणबाट स्तर भित्र परेको बीउ बालीको कटानी, चुटानी एवम् बीउ प्रशोधन कारखानासम्म ढुवानी गर्ने कार्य बीउ विजन निरीक्षकको सुझाव अनुसार गर्नु पर्छ ।

(२) बीउ बालीको कटानी, चुटानी, ढुवानी एवम् प्रशोधन कार्यमा उत्पादकको असावधानीले बीउको गुणस्तर बिग्रन गएमा बीउ विजन निरीक्षकले प्रमाणीकरणको बाँकी काम स्थगन गरी उत्पादक तथा बीउ विजन प्रमाणीकरण निकायलाई जानकारी गराउन सक्छ ।

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ विजन समिति

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ विजन समिति

१६. बीउको नमूना सङ्कलन तथा बीउ परीक्षण: (१) प्रमाणीकरण पद्धति तथा यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धति दुवैमा हरेक लटबाट कम्तीमा दुई पटक बीउ बिजनको नमूना सङ्कलन गरी परीक्षणको लागि पठाउनुपर्छ।

(२) प्रशोधन स्थलमा ल्याई पुर्याइएको बीउलाई राम्रोसँग सुकाई चिस्यानको मात्रा घटाई सके पछि प्रारम्भिक सरसफाई (प्रिक्लिन) गरी प्रमाणीकरण पद्धतिमा ऐनको दफा १६.१ बमोजिम नियुक्त भएका नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) बमोजिमका बीउ बिजन निरीक्षकले र यथार्थसंकतपत्र पद्धतिमा ऐनको दफा १६ बमोजिमको बीउ बिजन निरीक्षकले बीउ बिजनको नमूना सङ्कलन मापदण्ड, २०८२ बमोजिम पहिलो नमूना लिई चिस्यान, भौतिक शुद्धता, र उमारशक्ति परीक्षण लागि प्रयोगशालामा पठाउनु पर्छ।

(३) बीउ नमूना सङ्कलन गर्ने कार्य सम्बन्धी अन्य व्यवस्था बीउ बिजनको नमूना सङ्कलन मापदण्ड, २०८२ बमोजिम हुनेछ।

(४) प्रयोगशालामा नमूना प्राप्त भएपछि बीउ बिजनको नमूना सङ्कलन मापदण्ड, २०८२ तथा बीउ परीक्षण मापदण्ड, २०८२ बमोजिम नमूना दर्ता तथा तयारी एवम् बीउ परीक्षण गर्नु पर्नेछ।

(५) बीउ परीक्षण सम्बन्धी अन्य कार्य बीउ परीक्षण मापदण्ड, २०८२ बमोजिम हुनेछ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम परीक्षण गर्दा बीउ बिजनको गुणस्तरको हद अनुसूची -७ मा तोकिएको बीउ बिजनको स्तर भित्र पाईएमा सो बीउलाई प्रमाणीकरणका बाँकी कामहरू गर्ने गरी सुरक्षित भण्डारण गर्न लगाई स्तरभित्र नपरेको बीउ खायनमा पठाउन सिफारिस गर्नुपर्छ।

(७) उपदफा (४) बमोजिम परीक्षण गर्दा बीउ बिजनको गुणस्तरको हद अनुसूची -७ मा तोकिएको बीउ बिजनको स्तर भित्र पर्न नसकेको बीउ पुनः प्रशोधन गर्दा स्तरभित्र पर्न सक्छ भन्ने बीउ बिजन निरीक्षकलाई लागेमा पुनः प्रशोधनको सिफारिस गर्नुपर्छ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम सिफारीस भएमा बीउ बिजन उत्पादनकर्ता वा निकायले बीउ पुनः प्रशोधन गरी प्रमाणीकरण पद्धतिको हकमा पुनः राजश्व बुझाई प्रमाणीकरण निकाय समक्ष निवेदन दिएमा र यथार्थ संकेतपत्र पद्धतिको हकमा समितिले तोकेको सेवा, शर्त बुझाई सम्बन्धित बीउ बिजन निरीक्षक समक्ष अनुरोध गरेमा बीउ बिजनको नमूना सङ्कलन मापदण्ड, २०८२ बमोजिम बीउ बिजन निरीक्षकले नमूना लिने र नमूना परीक्षणको लागि प्रयोगशालामा पठाउने कार्य पुनः गर्नुपर्छ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम पठाइएको बीउ नमूना उपदफा (४) तथा (५) बमोजिम परीक्षण

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
बीउ बिजन समिति

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ बिजन समिति

गर्दा परीक्षणको नतिजा बीउ विजनको गुणस्तरको हद अनुसूची -७ मा तोकिएको बीउ विजनको स्तर भित्र भएमा उपदफा (६) बमोजिम गर्नुपर्नेछ।

(१०) उपदफा (६) तथा उपदफा (९) बमोजिम सुरक्षित भण्डारण गरिएको बीउलाई बजार विक्री वितरण गर्नु अघि सफा गर्ने, ग्रेडिङ गर्ने कार्य गर्न लगाई प्रमाणीकरण पद्धतिमा ऐनको दफा १६.१ बमोजिम नियुक्त भएका नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) बमोजिमका बीउ विजन निरीक्षकले तथा यथार्थसंकेतपत्र पद्धतिमा बीउ विजन निरीक्षकले बीउ विजनको नमूना सङ्कलन मापदण्ड, २०८२ बमोजिम दोस्रो नमूना लिई चिस्यान, भौतिक शुद्धता, र उमारशक्ति परीक्षणको लागि प्रयोगशालामा पठाउनु पर्छ।

(११) उपदफा (१०) बमोजिम पठाइएको बीउ विजनको नमूना उपदफा (४) तथा (५) बमोजिम परीक्षण गर्दा बीउ विजनको गुणस्तरको हद अनुसूची -७ मा तोकिएको बीउ विजनको स्तर भित्र भएमा सो बीउलाई बीउ उपचार, थैलाबन्दी तथा ट्यागिङको चरणमा लगनुपर्छ।

१७. विषादीद्वारा बीउ उपचार गर्नु पर्ने: (१) प्रमाणीकरण तथा यथार्थ सङ्केतपत्र दुवै पद्धतिका सबै स्तरका बीउलाई सिफारिस गरेको रोग नाशक वा कीटनाशक विषादीले उपचार गर्नु पर्छ, तर उन्नत बीउको उपचार आवश्यकता अनुसार गर्न सकिने छ।

(२) उपचार गरी राखिएको बीउको भाँडोमा बीउ उपचारित छ भनी अनिवार्य रूपमा लेख्नु पर्नेछ र उपचार गरिएको विषादीको नाम र मात्रा समेत प्रष्टसँग देख्ने गरी लेख्नु पर्छ।

१८. थैला बन्दी गर्ने, प्रमाणीकरणको ट्याग लगाउने, र सिल गर्ने: (१) प्रमाणीकरण पद्धतिमा दफा १६ को उपदफा (४) तथा (५) बमोजिम परीक्षण गर्दा बीउ विजनको गुणस्तरको हद अनुसूची -७ मा तोकिएको बीउ विजनको स्तर भित्र रहेका बीउको लटमा बीउ उत्पादक वा प्रशोधन कर्ताले प्रमाणीकरण पद्धतिमा ऐनको दफा १६.१ बमोजिम नियुक्त भएका नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) बमोजिमका बीउ विजन निरीक्षक यथार्थसंकेतपत्र पद्धतिको हकमा ऐनको दफा १६ बमोजिमका बीउ विजन निरीक्षक वा कृषि प्राविधिकको निर्देशन र रोहबरमा थैलाको मुखतिर बाहिरबाट प्रष्ट देखिने किसिमले क्रमशः अनुसूची -२ र अनुसूची -३ मा दिइए अनुसारको विवरण र डिजाइन भएको स्तर अनुसारको ट्याग राखी प्रमाणीकरण गर्नुपर्छ।

(३) यस दफा बमोजिम बीउ विजनको प्रमाणीकरण सम्बन्धी कार्य गर्दा सम्बन्धित बीउ विजन निरीक्षकले प्रमाणीकरणको क्रममा प्रयोग भएका ट्यागको रेकर्ड राख्नुपर्छ।

(४) बीउ राख्ने भाँडो कुनै नोक्सान वा टुटफुट नभएको, बलियो, टिकाउ, नयाँ, र बीउलाई

बेनु प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव
बीउ विजन समिति

सचिव
डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ विजन समिति

लामो समयसम्म सुरक्षित राख्न सक्ने हुनुपर्दछ।

(५) बीउ प्रमाणीकरण गर्ने निकाय वा बीउ बिजन निरीक्षक र बीउ बिजन उत्पादकले सामान्य अवस्थामा बीउ प्रमाणीकरण गरेको कागजात तीन वर्षसम्म सुरक्षित राख्नुपर्नेछ।

१९. बीउको जातीय शुद्धता परीक्षण गर्न सकिने: बीउ प्रमाणीकरणमा संलग्न बीउ बिजन निरीक्षकलाई कुनै बीउको जातीय शुद्धतामा शङ्का लागेमा नजिकको बीउ परीक्षण प्रयोगशालाको सहयोगमा ग्रीओआउट परीक्षण वा डिएनए परीक्षण गर्न सक्नेछ ।

२०. तोकिएको भन्दा तल्लो स्तरमा राख्न सकिने: यदि कुनै बीउको खडाबाली दफा १० को उपदफा (२) ले निर्दिष्ट गरेको अनुसूची - ७ बमोजिम खेत स्तरको मापदण्ड वा लट परीक्षण गर्दा दफा १६ को उपदफा (६) ले निर्दिष्ट गरेको अनुसूची - ७ बमोजिमको बीउ बिजनको गुणस्तरको हद भित्र पर्न नसकेको, तर सो भन्दा तल्लो स्तरको मापदण्ड पूरा हुने देखिएको र सम्बन्धित बीउ उत्पादकले तोकिएको भन्दा तल्लो स्तरमा राखि दिन लिखित अनुरोध गरेको अवस्थामा बीउ प्रमाणीकरण निकाय वा बीउ बिजन निरीक्षकले परिषद् समेतको उक्त बीउलाई तोकिएको भन्दा तल्लोस्तरमा कायम गरी दिन सक्छ।

२१. उन्नत बीउको गुणस्तर: उन्नत बीउको गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड तोकिएका विषयमा तोकिए बमोजिम र नतोकिएका विषयमा प्रमाणित बीउ सरह हुनेछ।

२२. प्रमाणीकरणबाट बीउ अस्वीकृत गर्न सकिने: (१) दफा १० को उपदफा (२) ले निर्दिष्ट गरेको अनुसूची ७ बमोजिम खेत स्तरको मापदण्ड वा लट परीक्षण गर्दा दफा १६ को उपदफा (६) ले निर्दिष्ट गरेको अनुसूची - ७ बमोजिमको बीउ बिजनको गुणस्तरको हद भित्र पर्न नसकेको, खण्डमा बीउ प्रमाणीकरण निकाय वा बीउ बिजन निरीक्षकले उक्त बीउ बाली वा बीउको लटको प्रमाणीकरण अस्वीकृत गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गरिएको अस्वीकृति उत्पादकलाई चित्त नबुझेको खण्डमा उत्पादकले बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रका प्रमुख समक्ष उजुरी दिन सक्नेछन् ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम दिइएको उजुरीमा बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रका प्रमुखले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम केन्द्र प्रमुखबाट भएको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा समिति समक्ष पुनरावलोकनका लागि सम्बन्धित पक्षले निवेदन दिन सक्नेछ ।

२३. बीउ बिजन प्रमाणीकरण म्याद थप: (१) एक पटक प्रमाणीकरण गरेको बीउ प्रयोगशालामा परीक्षण गरेको मितिले खाद्यान्न बालीको हकमा ६ महिना तथा तरकारी बालीको हकमा १ वर्ष भन्दा पछाडी बिक्री

बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 वीउ बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 वीउ बिजन समिति

वितरण गर्नु परेमा प्रमाणीकरणको म्याद थप गर्नु पर्नेछ ।

(२) बीउ प्रमाणीकरणको म्याद थप गर्नका लागि पहिले बीउ परीक्षण गरेको म्याद सकिनु अघि नै सम्बन्धित बीउ बिक्रेताले आफ्नो नजिकको बीउ प्रमाणीकरण गर्ने निकायमा बीउ परीक्षणका लागि निवेदन दिनु पर्छ ।

(३) उपदफा (२) अनुसार दिइएको निवेदनमा बालीको नाम, बीउको स्तर, लटमा भएको जम्मा बीउको परिमाण, मौज्दात बीउको परिमाण, लट सङ्ख्या, बीउ राखेको भाँडोको आकार प्रकार, बीउ प्रमाणीकरण गरेको वा यथार्थ सङ्केतपत्र लगाएको मिति खुलाइएको हुनु पर्छ ।

(४) प्रमाणीकरणको म्याद बढाउन पेश गरिएको निवेदन प्राप्त गरेपछि प्रमाणीकरण निकायमा ऐनको दफा १६ बमोजिम नियुक्त बीउ विज्ञान विश्लेषकले बीउ राखेको भाँडोमा लगाइएको सङ्केतपत्र र सिल दुरुस्त छ/छैन हेर्नु पर्छ र सिल दुरुस्त पाइएको खण्डमा नियमानुसार नमूनाझिकी तोकिएको बीउ परीक्षण प्रयोगशालामा भौतिक शुद्धता, उम्रनेशक्ति, र चिस्यानको अवस्था परीक्षण गर्न पठाउनुपर्छ ।

(५) उपदफा (४) अनुसार पठाइएको नमूनापरीक्षणको नतिजाले बीउ दफा १६ को उपदफा (६) ले निर्दिष्ट गरेको अनुसूची -७ बमोजिमको बीउ विज्ञानको गुणस्तरको हद भित्र देखियो भने प्रमाणीकरण पद्धतिमा सम्बन्धित बीउ प्रमाणीकरण निकाय र यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिमा कृषि प्राविधिक / बीउ विज्ञान निरीक्षकले खाद्यान्न तथा अन्य बालीको हकमा पुनः परीक्षण गरेको मितिले ६ महिनासम्मका लागि र तरकारी बालीको हकमा पुनः परीक्षण गरेको मितिले एक वर्ष सम्मका लागि प्रमाणीकरणको म्याद थप गर्न सक्नेछ ।

(६) बीउ राखिएको भाँडोमा भएको सङ्केतपत्रमा बीउ परीक्षण गरेको मिति र म्याद थप गरेको समय रबर स्टाम्पद्वारा जनाउनुपर्छ, तर बीउ राखिएको पुरानो भाँडो दुरुस्त अवस्थामा नभई फेरुपर्ने र नयाँ सङ्केतपत्र लगाउनु पर्ने भएमा अगाडि लगाइएको सङ्केतपत्रमा लेखिएका सबै विवरणहरू नयाँ सङ्केतपत्रमा पनि जनाई म्याद थप सम्बन्धी प्रक्रियाको टिपोट राख्नुपर्छ ।

२४. बीउ भण्डार निरीक्षण गर्न सक्ने: (१) बीउ प्रमाणीकरण निकायको सम्बन्धित पदाधिकारीले प्रमाणीकरण पद्धति र यथार्थसङ्केतपत्र पद्धतिबाट बीउ प्रमाणीकरण गराएको कुनै पनि व्यक्ति, संघ, संस्था, वा कम्पनीको बीउ भण्डार निरीक्षण गर्न सक्नेछ र बीउ भण्डारण निरीक्षण प्रतिवेदन अनुसूची -१२ अनुसार दिनु पर्नेछ ।

(२) कृषि प्राविधिक वा बीउ विज्ञान निरीक्षकले यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिबाट बीउ प्रमाणीकरण गराएको कुनै पनि व्यक्ति, संघ, संस्था, वा कम्पनीको बीउ भण्डार निरीक्षण गर्न सक्नेछ र बीउ भण्डारण

बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 बीउ विज्ञान समिति

(Signature)

सचिव
 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 बीउ विज्ञान समिति

निरीक्षण प्रतिवेदन अनुसूची -३ अनुसार दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ५

विविध

२५. अन्तर प्रदेश बीउ प्रमाणीकरण गर्न सकिने: (१) प्रमाणीकरण पद्धतिको हकमा बीउ प्रमाणीकरण गर्ने निकायले र यथार्थसंकेतपत्र पद्धतिको हकमा ऐनको दफा १६ बमोजिमको बीउ बिजन निरीक्षकले कुनै एक प्रदेशमा दफा १० बमोजिमको न्यूनतम खेत स्तर भित्र रहेको बीउ बाली खेत निरीक्षण प्रतिवेदनका आधारमा अर्को प्रदेशले दफा १६, १७ तथा १८ को प्रक्रिया अपनाई बीउ प्रमाणीकरण गर्न सक्ने छ ।
२६. मापदण्डको सिमा : यस मापदण्डमा नियमावलीको नियम १० को उपनियम (१) को खण्ड (क) बमोजिम सूचित हुने रैथाने बाली र नियम १० को उपनियम (१) को खण्ड (ख) बमोजिम दर्ता भई पञ्जीकृत हुने नेपालमा विकास भएका अन्य बाली तथा स्थानीय बालीका यौनिक (sexual) प्रसारण विधिबाट पुनर्उत्पादन हुने बीउ बिजनका किसिम वा जातको गुणस्तर नियमन तथा नियन्त्रण व्यवस्थालाई समेटिएको छैन ।
२७. अनुगमन तथा निरीक्षण: (१) समिति, उपसमितिहरू, मन्त्रालय, विभाग, केन्द्र तथा प्रदेश बीउ बिजन समिति, प्रदेश मन्त्रालय, मातहत निकाय तथा स्थानीय तहका निकायहरू समेत यस मापदण्ड लागू गर्न, गराउन तथा यस सम्बन्धी क्रियाकलापहरूको नियमित अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न सक्नेछन् ।
२८. समितिले निर्देशन दिन सक्ने : (१) बीउ प्रमाणीकरण कार्यलाई थप व्यवस्थित बनाउन समितिले निर्देशन दिन सक्नेछ र बीउ प्रमाणीकरण निकाय वा तोकेको निकायले त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु पर्नेछ ।
२९. मापदण्डमा संशोधन: (१) समितिले आवश्यकता अनुसार मापदण्डमा संशोधन वा परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

सचिव
डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

अनुसूची - १

(दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (क) को उपखण्ड (इ) तथा दफा ५ को उपदफा (९) को खण्ड (क) को उपखण्ड (इ) सँग सम्बन्धित)

प्रजनन् बीउ प्रमाणीकरण

क्र.सं.	उत्पादन स्थल	बाली	जात	बीउको				कैफियत
				लट नं.	परिमाण	राखिएको भाँडो र संख्या	गुणस्तर सम्बन्धी विवरण	

नाम:

बाली प्रजनक

नाम:

अनुसन्धान गर्ने निकाय

प्रमुख/प्रतिनिधि

नाम:

प्रतिनिधि, बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र/ बीउ विजन

प्रयोगशाला

स्थान:

मिति:

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
बीउ विजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ विजन समिति

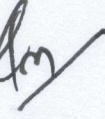
अनुसूची -२

(दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (क) को उपखण्ड (ई); खण्ड (ख) को उपखण्ड (इ); खण्ड (ग) को उपखण्ड (इ); तथा खण्ड (घ) को उपखण्ड (इ) सँग सम्बन्धित)
प्रमाणीकरण पद्धतिमा विभिन्न स्तरका बीउ विजनमा लगाइने ट्यागको ढाँचा र विवरण

१. आकार: ट्यागको लम्बाई: १३.५से.मी. र चौडाई: ८.५से.मी. हुनेछ ।
२. ट्याग बनाउने सामग्री: कुनै मैन लगाएको कागज, प्लाष्टिक लगाएको कागज वा कपडा लगाएको कागजको बलियो टिकाउ सामग्रीले बनेको ।
३. रङ र विवरण: (१) प्रजनन बीउ: काठ रङको खैरो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले नमूनामा दिइए अनुसारको विवरण लेखिएको ।

प्रजनन बीउ			
ट्याग नं	बाली		
लट नं :	जात :		
उत्पादन वर्ष:	सिफारीस गरिएको क्षेत्र:		
	बीउपरीक्षण मिति :		
बीउको गुणस्तर			
शुद्ध बीउ %:	उमरशक्ति %:	चिस्यान %:	बीउको तौल :
बीउको उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर			
बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्सा लगाउने संस्थाको			
संस्थाको छाप	संस्थाको नाम :		
	संस्थाको ठेगाना:		
	प्रजनकको नाम:		
	प्रजनकको पद:		
	प्रजनकको हस्ताक्षर:		
	मिति:		
<p>सुरक्षितसाध भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणीकरणको म्याद परीक्षण गरेको मितिबाट खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको हकमा ६ महिनासम्म तरकारी बालीको हकमा ९ वर्ष रहनेछ । बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको ६ महिनासम्म तरकारी बालीको हकमा ९ वर्षसम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ ।</p>			

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ विजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ विजन समिति

(२) मूल बीउ: सेतो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले नमूनामा दिइए अनुसारको विवरण लेखिएको।

मूल बीउ		
बाली		
व्याग नं:	जात :	
लट नं:	सिफारीस गरिएको क्षेत्र:	
उत्पादन वर्ष:	बीउ परीक्षण मिति :	
बीउको गुणस्तर		
शुद्ध बीउ %:	उमाशक्ति % :	चिस्यान %:
अन्य बालीको बीउ प्रति केजी :	पहिचानमा आउन सक्ने बेजातको बीउ / केजीमा (बढीमा) :	
झारपातको बीउ प्रति केजी (बढीमा) :	बीउको तौल :	
बीउको उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर		
बीउ उत्पादन गर्नेको नाम	प्रमाणीकरण गर्नेको निरीक्षकको	 नेपाल सरकार कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय वीउ विज्ञान गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र हरिहरभवन, ललितपुर
नाम:	हस्ताक्षर:	
ठेगाना :	नाम:	
छापवालागो :	अनुमति नं :	
निकायको नाम :		
<p>सुरक्षितसाध भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणीकरणको म्याद परीक्षण गरेको मितिबाट खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको हकमा ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा १ वर्ष रद्दनेछ। बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा १ वर्षसम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ।</p>		

(३) प्रमाणित बीउ: सेतो पृष्ठभूमिमा नीलोअक्षरले नमूनामा दिइए अनुसारको विवरण लेखिएको र निस्साको एक किनारामा नीलो धर्सा (ब्याण्ड) भएको ।

प्रमाणित बीउ		
बाली		
व्याग नं	जात :	
लट नं:	सिफारीस गरिएको क्षेत्र:	
उत्पादनवर्ष:	बीउ परीक्षणमिति :	
बीउको गुणस्तर		
शुद्ध बीउ %:	उमाशक्ति % :	चिस्यान %:
अन्य बालीको बीउ प्रति केजी :	पहिचानमा आउन सक्ने बेजातको बीउ / केजीमा (बढीमा) :	
झारपातको बीउ प्रति केजी (बढीमा) :	बीउको तौल :	
बीउको उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर		
बीउ उत्पादन गर्नेको नाम	प्रमाणीकरण गर्नेको निरीक्षकको	 नेपाल सरकार कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय वीउ विज्ञान गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र हरिहरभवन, ललितपुर
नाम:	हस्ताक्षर:	
ठेगाना :	नाम:	
छाप वा लोगो :	अनुमति नं :	
निकायको नाम :		
<p>सुरक्षितसाध भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणीकरणको म्याद परीक्षण गरेको मितिबाट खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको हकमा ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा १ वर्ष रद्दनेछ। बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा १ वर्षसम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ।</p>		

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 वीउ विज्ञान समिति

(४) उन्नत बीउ: पहेंलो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले नमूनामा दिइए अनुसारको विवरण लेखिएको ।

उन्नत बीउ

बाली

टयाग नं : जात :

लट नं : सिफारीस गरिएको क्षेत्र:

उत्पादन वर्ष: बीउ परीक्षण मिति :

बीउको गुणस्तर

शुद्ध बीउ %: उमारशक्ति %: चिस्यान %: बीउको तौल :

बीउको उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर

उत्पादक संस्थाको छाप	बीउ	उत्पादन	गर्ने	संस्थको
प्रमाणित गर्ने प्राविधिकको				

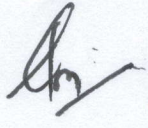
नाम:

हस्ताक्षर ; ठेगना

नाम:

सुरक्षितसाथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणीकरणको म्याद परीक्षण गरेको मितिबाट खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको हकमा ६ महिनासम्म र तरकारी बालीकहकमा १ वर्ष रहनेछ । बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा १ वसम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ ।

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

अनुसूची - ३

(दफा ५ को उपदफा (९) को खण्ड (क) को उपखण्ड (ई), खण्ड (ख) को उपखण्ड (इ) र खण्ड(ग))
को उपखण्ड (ई) सँग सम्बन्धित)

यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिमा विभिन्न स्तरका बीउ विजनमा लगाइने ट्यागको ढाँचा र विवरण

१. आकार: ट्यागको लम्बाई: १३.५से.मी. र चौडाई: ८.५से.मी. हुनेछ ।
२. ट्याग बनाउने सामग्री: कुनै मैन लगाएको कागज, प्लाष्टिक लगाएको कागज वा कपडा लगाएको कागजको बलियो टिकाउ सामग्रीले बनेको।
३. रङ र विवरण: (१) प्रजनन बीउ: काठ रङको खैरो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले नमूनामा दिइए अनुसारको विवरण लेखिएको ।

प्रजनन बीउ			
ट्याग नं. लट नं:	जति: सिफारीस गरिएको क्षेत्र: बीउ परीक्षण मिति:	बाली	
उत्पादन वर्ष:	बीउको गुणस्तर		
शुद्ध बीउ %:	उत्पत्ति %:	चिस्यान %:	बीउको तौल:
बीउको उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर			
बीउ उत्पादन गर्ने वा निस्साला गर्ने संस्थाको	संस्थाको नाम:		
संस्थाको ठाप	संस्थाको ठेगाना:		
	प्रजनकको नाम:		
	प्रजनकको पद:		
	प्रजनकको हस्ताक्षर:		
	मिति:		

सुरक्षितसाथ भण्डारण गरेका यो बीउ प्रमाणीकरणको म्याद परीक्षण गरेको मितिबाट खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको हकमा ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा ३ वर्ष रहनेछ। बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा १ वर्षसम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ।

(२) स्रोत बीउ : सेतो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले नमूनामा दिइए अनुसारको विवरण लेखिएको।

बेनु प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ विजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ विजन समिति

उन्नत बीउ		
बाली		
टयाग नं :	जात :	सिफारीस गरिएको क्षेत्र :
लट नं :	बीउ परीक्षण मिति :	
उत्पादन वर्ष :	बीउको गुणस्तर	
शुद्ध बीउ % :	उमारशक्ति % :	चिस्यान % :
अन्य बालीको बीउ प्रति केजी :	परिष्कारणमा आउन सक्ने बेजातको बीउ / केजीमा (बडीमा) :	
आरपातको बीउ प्रति केजी (बडीमा) :	बीउको तौल :	
बीउको उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर		
छाप बालोगो :	बीउ उत्पादन गर्नेको नाम	बीउ प्रमाणीकरण गर्ने प्राविधिकको
	नाम :	हस्ताक्षर :
	ठेगना :	नाम :
<p>सुरक्षितसाथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणीकरणको म्याद परीक्षण गरेको मितिबाट खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको हकमा ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा ९ वर्ष रहनेछ। बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा ९ वर्षसम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ।</p>		

(३) उन्नत बीउ : पहिलो पृष्ठभूमिमा कालो अक्षरले नमूनामा दिइए अनुसारको विवरण लेखिएको ।

उन्नत बीउ				
बाली				
टयाग नं :				जात :
लट नं :				सिफारीस गरिएको क्षेत्र:
उत्पादन वर्ष :				बीउ परीक्षण मिति :
बीउको गुणस्तर				
शुद्ध बीउ % :	उमारशक्ति % :	चिस्यान % :	बीउको तौल :	
बीउको उपचार गरेको भए विषादीको नाम र दर				
उत्पादक संस्थाको छाप	बीउ	उत्पादन	गर्ने	संस्थको
प्रमाणित गर्ने प्राविधिकको				
नाम:				
हस्ताक्षर ;				
ठेगना :				
<p>सुरक्षितसाथ भण्डारण गरेमा यो बीउ प्रमाणीकरणको म्याद परीक्षण गरेको मितिबाट खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको हकमा ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा ९ वर्ष रहनेछ। बीउको पुनः परीक्षण गर्दा गुणस्तर उपयुक्त पाइएमा पुनः खाद्यान्न बालीको तथा अन्य बालीको ६ महिनासम्म र तरकारी बालीको हकमा ९ वर्षसम्म म्याद थप गर्न सकिनेछ।</p>				

बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

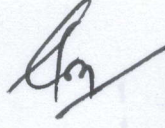
अनुसूची - ४

(दफा ६ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

बीउ बिजन निरीक्षणका लागि बीउ लगाउने क्षेत्रफलको न्यूनतम सीमा

बाली	क्षेत्रफलको न्यूनतम सीमा	
	तराई (हेक्टर)	पहाड (हेक्टर)
खाद्यान्न, दलहन, तेलहन तथा नगदे बाली	१.०० (१.५० बिगाहा)	०.२५ (५.० रोपनी)
तरकारी बाली, पुष्प बाली, कन्दमूल बाली	०.२५ (७.५० कट्टा)	०.१० (२.० रोपनी)
घाँसे बाली, फलफूल बाली तथा अन्य बाली	०.५ (१५ कट्टा)	०.१५ (३.० रोपनी)

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

अनुसूची - ५

(दफा ७ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

बीउ बाली खेत निरीक्षण पूर्व जानकारी फाराम

श्री प्रमुखज्यू /बीउ बिजन निरीक्षकज्यू

.....

महाशय,

मैले/हामीले बीउ बिजन ऐन, २०४५ र बीउ बिजन नियमावली, २०८१ को परिधि भित्र रही बीउ प्रमाणीकरण । यथार्थसंकेत पत्र लगाउने उद्देश्य राखी बीउ बाली लगाएको हुँदा निम्न बमोजिमको विवरण सहित यसै मापदण्डमा बाली अनुसार निरीक्षणको लागि निर्धारण गरिएको अवस्थामा आई बीउ बाली खेत निरीक्षण गरी दिनु यो निवेदन पेश गरेको छु/गरेका छौं ।

संस्थाको नाम:

ठेगाना:

सम्पर्क नं.

बाली :

बीउ उत्पादक को नाम, थर	ठेगा ना	सम्पर्क नं	खेत को ठेगाना	वा ली	जा त	बीउ को श्रोत	श्रोत बीउ को स्तर	श्रोत बीउको निस्सा को विवरण	जम्मा स्रोत बीउ (केजी)	खेतको प्लट (ब्लक)*	क्षेत्रफल (हेक्टर)	पूर्व वा ली	बीउ छरेको रोपेको/ मिति	पृथक ता दुरी (मी)

* श्रोत बीउको बोरामा लगाईएको सवै ट्यागको ट्याग नं बीउ खरिद बील तथा बीउ प्याक गरेको बोरा वा भाँडो लेखे तथा सो खेत निरीक्षण नहुँदा सम्म सुरक्षित राख्ने ।

** एउटा जात, स्तरले ढाकिएको क्षेत्र ५० मिटरभन्दा बढी दुरी भएमा प्लट संख्या थप गर्ने ।

बीउ उत्पादन स्थलको GPS विवरण

फार्मको नक्सा

बेनु प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

बीउ उत्पादकले पालना गर्नु पर्ने कुराहरू:

१. नजिकको गाउँ, जाने बाटो तथा नजिकको कुनै घरको ठेगाना दिनुपर्नेछ जहाँ निरीक्षकले आवश्यक विवरण लिन या निरीक्षण प्रतिवेदन छाड्न सकोस् ।
२. पानीको निकास, सिँचाई, कुलो, बाटो, खेत, घर र जग्गाको चौहद्दी देखाउनुहोस् ।
३. कच्ची बाटो, ग्राभल वा पीच खुलाउनुहोस् ।
४. खेतको नम्बर दिनुहोस् १, २, ३,

निवेदन दिने व्यक्ति वा संस्थाको

नाम:

दस्तखत:

ठेगाना:

फोन नं.

बीउ

प्रमाणीकरण निकायले भर्नुपर्ने फाराम

१. खेत निरीक्षण गरिएको पटक (खेत निरीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गर्ने)
२. बीउ बाली खेत निरीक्षण गरेको मिति:
३. बीउ विश्लेषण प्रतिवेदन प्रति पेश गर्ने
४. बीउ प्रमाणीकरण गरेको विवरण
 - ट्याग सङ्ख्या:
 - जारी गरिएको मिति:
 - जारी गर्ने व्यक्ति:

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

अनुसूची - ६

(दफा १० को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

बीउ बाली खेत निरीक्षण विधि

१. समय तालिका तयार गर्ने : बीउ प्रमाणीकरणको लागि तोकिएका निरीक्षकले बाली, जात, बीउ छरेको मिति, र बाली पाक्ने समयको आधारमा आफ्नो क्षेत्र भित्र पर्ने स्थान र खेतको निरीक्षण गर्न समय तालिका तयार गरी सोको जानकारी सम्बन्धित कार्यालय, बीउ उत्पादक र निजलाई बीउ बाली खेत निरीक्षणको लागि तोक्ने निकायलाई दिनुपर्छ।
२. बीउ बाली खेत निरीक्षण गर्न जाने: बीउ बाली खेत निरीक्षणमा जाने निरीक्षकले निम्न सामग्री आफैसँग लिई जानु पर्नेछः—
 - (१) खेत निरीक्षणमा प्रयोग हुने फारामहरू
 - (२) बीउ उत्पादकको खेतको नक्सा र ठेगाना
 - (३) उत्पादकद्वारा पेश हुन आएको निरीक्षण गर्न जाने बीउ बालीको न्यूनतम स्तरको प्रतिलिपि
 - (४) निरीक्षण गर्ने बाली तथा जातको जातीय पहिचानको विवरण, मुख्य रोग तथा कीराको विवरण र त्यसको नियन्त्रण सम्बन्धी विवरणहरू
 - (५) हेण्ड काउण्टर, पकेट लेन्स, झोला
 - (६) कागज, पेन्सिल, खाम, कार्वनपेपर, डटपेन, नोटबुक, क्लिपबोर्ड, क्यालकुलेटर, आदि।
३. निरीक्षणका क्रममा हेर्नु पर्ने कुराहरू:
 - (१) बालीको जात, बीउको स्रोत, स्रोत बीउको स्तर (निस्सा सहित)।
 - (२) खेतमा लगाइएको अघिल्लो बालीको जानकारी
 - (३) बालीकाअरु जात विचको पृथकता दुरी
 - (४) बीउ बालीको अवस्था र खेतको सरसफाई
 - (५) जातीय तथा भौतिक शुद्धतामा प्रभाव पार्ने कुराहरू
 - (६) हानीकारक झारपातहरू
 - (७) रोग र कीराको प्रकोप विशेषगरी बीउबाट सर्ने किसिमका निषेधित रोग
४. निरीक्षण गर्नुपर्ने समय र पटक : बाली अनुसार बीउ प्रमाणीकरणको न्यूनतम स्तरमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ।
५. निरीक्षण गर्दा अपनाउनु पर्ने कुराहरू: (१) खेतमा भएको सम्पूर्ण बोट/बाला एक/एक गरी जाँचन सम्भव

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
बीउ बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बीउ विज्ञान समिति

- हुँदैन। त्यसैले, आँकडा छनौट गरी आँकडा भित्र परेका बाला वा बोटको अध्ययन गर्नु पर्ने हुन्छ।
- (२) आँकडा लिंदा सकेसम्म पुरा खेत घुमी बालीलाई प्रतिनिधित्व गर्ने ठाउँहरू छान्नु पर्छ।
- (३) यसरी ठाउँ छान्दा उपरोक्त ठाउँ भन्दा अन्यत्र वेजातको बोट/बाला देखियो भने त्यसलाई आँकडामा पार्नु हुँदैन, तर आँकडा लिएको ठाउँमा भेटाएकोलाई जनाउन बिसर्नु हुँदैन।

६. आँकडा लिने तथा बोट/बाला गणना गर्ने तरिका : (१) बीउ बाली लगाइएको क्षेत्रफलको आधारमा अध्ययनको लागि निम्नानुसारको आँकडा संख्या आवश्यक पर्छ:

क्षेत्रफल	आँकडा संख्या
२ हेक्टरसम्म	५
२ देखि ४ हेक्टर	६
४ देखि ६ हेक्टर	७
६ देखि ८ हेक्टर	८
८ देखि १० हेक्टर	९
१० हेक्टरभन्दा माथि	१०

(२) आँकडा लिन एक मिटर लामो बाँस वा कुनै काठको लामो प्रकारको लठी प्रयोग गर्न सकिन्छ, तर लाइनमा लगाईएको र बोट नै गन्ति गर्न सकिने अवस्था भएमा एक पाइलामा आउने बोट/बाला गणना गरी कति पाइला हिंड्नु पर्छ हिसाब निकाल्नु पर्छ।

(३) एक वर्गमिटरभित्र खेतको विभिन्न ठाउँमा कम्तीमा पाँच ठाउँमा कति बोट/बाला आउने रहेछ हेर्ने र औसत बोट/बाला हिसाव गर्ने र त्यसैको आधारमा आफूलाई चाहिने जति बोट/बालाको लागि कति क्षेत्रफल चाहिन्छ पत्ता लगाउने । जस्तै: एक वर्ग मिटरमा ५० औसत बोट/बाला आउँछ र जाँच्नु पर्ने १००० बाला रहेछ भने त्यसलाई ५० ले भाग गर्ने $१०००/५०=२०$ वर्ग मिटरलाई एक आँकडा बनाई बोट/बाला जाँच्नु पर्छ।

(४) बाली अनुसार एक आँकडामा कम्तीमा निम्न संख्यामा बोट बिरुवा लिनु पर्छ ।

धान, गहुँ, जौ, दलहन, तेलहन, घाँसे बाली जस्ता बाली	१००० बोट/बाला
रायो र केराउ	५०० बोट
बन्दा, काउली, भाण्टा, भेडे खुर्सानी, रामतोरीया, प्याज, गाँजर, खुर्सानी, सिमी, मकै, मुला, सलगम, गाजर, उखु, गोलभेडा	१०० बोट

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
बिजन समिति

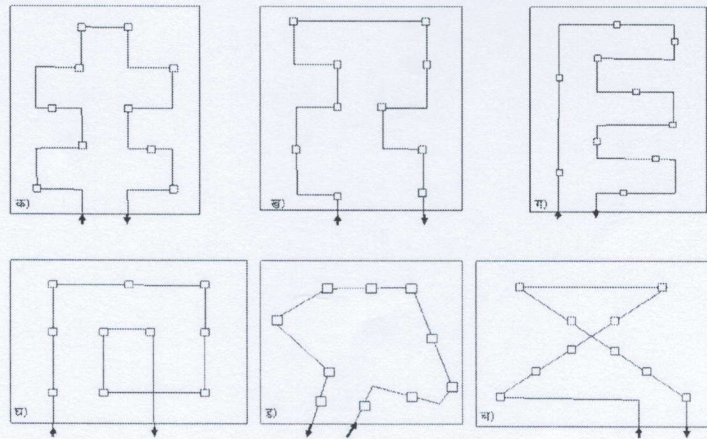
सचिव
डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
बिजन समिति

करेला, फर्सि, घिरौला, काक्रो र लहरे बाली	५० बोट
--	--------

(५) तोकिए अनुसारको बोट/बाला गणना गर्दा न्यूनतम स्तरमा दिइए अनुसार शुद्ध बोट/बाला तथा बेजात र अरुबालीको बोट, निषेधित एवम् अन्य झारपातको बोट, बीउबाट फैलिने एवम् अन्य रोग/कीरा लागेको बोटको संख्या उल्लेख गर्ने।

(६) बेजातको बोट/बाला पहिचान गर्न सकिने भए जातको नाम नै लेख्नु पर्छ अन्यथा त्यसको मोटा मोटी विवरण लेख्ने, तर झारपात र अरु बालीको नाम नै लेख्नुपर्छ। कीरा र रोगको पनि नाम नै लेख्नुपर्छ।

(७) बोट गनेर निरीक्षण गर्ने तरिका प्रयोग गर्दा एकै लाईनमा चाहिने जति बोट हेरे पनि हुन्छ, माथिको तरिकामा जस्तै २/ ३ लाईनमा हेरी एक आँकडा लिए पनि हुन्छ, सो बाली तथा खेतको बोटमा निर्भर पर्छ।

(८) चित्रमा उल्लेखित निम्न कुनै एक तरिका अपनाई खेतमा पस्ने र निस्कने। चित्रमा देखाइएको सानो वर्गाकारले आँकडा जनाउँछ। माथि उल्लेखित कुनै पनि तरिकाबाट चाहिने जति ठाउँमा आँकडाहरू लिने र त्यसको औसत निकाली न्यूनतम स्तरसँग दाँजेर हेर्ने।

(९) माथि उल्लेखित कुनै पनि तरिकाबाट चाहिने जति ठाउँमा आँकडाहरू लिने र त्यसको औसत निकाली न्यूनतम स्तरसँग दाँजेर हेर्ने। चाहिने स्तरमा भन्दा कुनै पनि विवरण दोब्बर छ भने निस्कासन गर्ने तर दोब्बर छैन र कुनै विवरणको रगिङ्ग गरी वा अन्य प्रकारले स्तरमा आउन सक्ने भएपुनः औसत लिई स्तरनिर्धारण गर्ने।

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

७. बाली निरीक्षण गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू: (१) सर्वप्रथम बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको पृथकता दुरी कायम गरिएको छ/छैन हेर्नु पर्छ ।

(२) निरीक्षण गर्ने खेतको बीउ बाली ढली आँकडा लिन नसक्ने अवस्थाको छ भने त्यस्तो खेतलाई निस्कासन गर्नु पर्छ तर केही भागमा मात्र ढलेको छ भने ढलेको जतिलाई छुट्याई नढलेकोबाट मात्र आँकडा लिनु पर्छ । यस्तो अवस्थामा ढलेको बाली छुट्टै भित्र्याउन लगाई खायनमा प्रयोग गर्न सुझाव दिनु पर्छ ।

(३) खेतमा आँकडा लिंदा मुख्य गरेर बेजात वा नाबो, अरु बाली, झारपात र निषेधितरोग (बीउबाट सार्ने) हरूमा विशेष निगरानी राख्नु पर्छ ।

(४) बाली निरीक्षण गर्दा आँखाको लेवल बालाको टुप्पोमा पारी जाँच्नु पर्छ ताकि अग्लो र होचो बेजातहरू छुट्याउन सकियोस् । साथै, बिरुवाको अन्य बाह्य संरचनाको पनि अध्ययन गरिनु पर्छ ।

(५) आँकडा लिंदा सकेसम्म सूर्यलाई पछाडि वा दायाँ बायाँ पारेर मात्र लिनुपर्छ ।

(६) अन्तिम आँकडा लिंदा बेजातको बोट/बाला देखियो, तर बाली काटनेसमयसम्म पनि त्यस्तो बेजातको बीउ पाकी मिसिने सम्भावना छैन भने आँकडामा जनाउनु पर्दैन, तर बीउ उत्पादकलाई जानकारी दिई हटाउन लगाउनु पर्छ ।

(७) अरु बालीको बोट/बालामा पनि उपदफा (६) मा उल्लेखित कुरा लागू हुनेछ । साथै, लगाएको बालीको बीउ साइजसँग मिल्ने र प्रशोधन क्रियाबाट पनि हटाउन नमिल्नेलाई बढी ध्यान पुऱ्याउनु पर्छ ।

(८) झारपातको सम्बन्धमा पनि (६) र (७) कै कुरा लागू हुन्छ । यसमा प्रशोधन प्रक्रियाबाट हटाउन नसक्ने किसिमको बीउको साथै एक पटक खेतमा परेपछि निर्मूल पार्न गाह्रो पर्ने रोग तथा कीराको अल्टरनेट होस्ट र विषालु किसिमका झारपातमा विशेष ध्यान दिनु पर्छ ।

८. बाली निरीक्षण प्रतिवेदन फारम भर्ने :

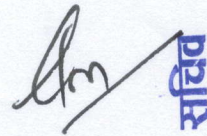
(१) खेत निरीक्षण पश्चात निर्दिष्ट फारमहरू पूर्णरूपमा भर्नु पर्दछ ।

(२) निरीक्षण फारममा खेतको जति सक्थो पुरा विवरण दिनु पर्छ, सकेसम्म खाली छोड्नु हुँदैन ।

(३) बीउ प्रमाणीकरणको लागि दिईएको निवेदनमा उल्लेख गरीएको विवरण ठिक छ/छैन सो बुझ्ने र फारममा लेख्ने गर्नु पर्छ ।

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रीय वनस्पति विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रीय वनस्पति विज्ञान समिति

(४) खेत निरीक्षण फारमको कैफियत महलमा निरीक्षकले आफ्ना राय उल्लेख गर्नुपर्छ। बालीको अवस्था राम्रो छ भने के कारणले राम्रो हो जनाउने तथा नराम्रो भए (जस्तै: झारपातको संख्या बढी, ठाउँ ठाउँमा बोट ढलेको, कीरा लागेको वा अन्य कुनै कारण) जनाई आवश्यक सुझाव दिनु पर्छ।

(५) बाली न्यूनतम स्तरमा आउन सक्छ/सक्दैन उल्लेख गर्ने, यदि आउन सक्दैन भने कारणहरू जनाई दिनु पर्छ।

(६) अन्तिम निरीक्षणको क्रममा बाली न्यूनतम स्तरमा आउन सक्ने देखिएन, तर रगिङ्ग पश्चात स्तर भित्र आउन सक्ने देखियो भने पुनः निरीक्षणको लागि दिईएको महलमा सुझावहरू लेखी दिनु पर्छ।

(७) बीउ उत्पादक अथवा बीउ उत्पादकको प्रतिनिधि र निरीक्षकको सहीछाप वा दस्तखत अति जरुरी हुने हुँदा निरीक्षण फारमहरूमा सो गर्ने गराउने गर्नु पर्छ।

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

अनुसूची - ७

(दफा १० को उपदफा (२) तथा दफा १६, १८, २०, २२ र २३ सँग सम्बन्धित)

खेत स्तरका तथा बीउ स्तरका मापदण्ड

अन्न बाली

धान:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।

(क) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्किसकेपछि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकिसकेपछि, तर काट्नु अघि।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	३	३

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित झारपात प्रतिशत अधिकतम् *		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
धान	०.०५	०.२०	०.२०	०.५०	०.०५	०.१	नेक ब्लाष्ट

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
सचिव

* धान बालीमा जङ्गलीधान (*Oryza sativa* L.var. *fatua prain*) लाई निषेधित झार मानिएको छ।

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	परिमाण		
	मूल	प्रमाणित	उन्नत
बीउको स्तर			
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	२	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	२	५	५
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८०	८०	८०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	१३	१३	१३
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	८	८	८

मकै:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोटबिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।

(क) पहिलो बाली निरीक्षण- धान चमरा आउनु अघि ।

(ख) दोस्रो निरीक्षण - धान चमरा पूर्ण रूपले निस्की सकेपछि ।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद
 अध्यक्ष
 विज्ञान समिति

बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	३००	२००
---	-----	-----

मकैको दुई जातको बीचमा बीउ रोप्ने अन्तर कम्तीमा २१ दिन कायम गरिएको खण्डमा पृथकता दूरी कायम भएको मान्न सकिनेछ, तर दुई जातको फूल फुल्ने समय एउटै पर्नु हुँदैन ।

(ख) विशेष आवश्यकता:

विवरण	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ मकै लगाएको खेतमा पाँच प्रतिशत वा सो भन्दा बढी बिरुवाको जुँगा परागकण लिन सक्ने अवस्थामा पुगेको बखत सोही खेतमा परागकण छोडी राखेको अर्को जातको मकै प्रतिशत अधिकतम्	१	२

भाँचैर, नड्याएर राखिएका मकैका घोगाको खलो वा भण्डारमा निरीक्षण गर्नुपर्छ; यस्तो निरीक्षणमा अन्य जातको घोगा वा उही जातको अन्य रङको दाना भएको मकै घोगा एक प्रतिशत भन्दा बढी पाइनु हुँदैन र पाइए जति घोगा हटाउनु पर्छ ।

२. बीउ स्तरका मापदण्ड:

विवरण	परिमाण		
	मूल	प्रमाणित	उन्नत
बीउको स्तर			
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	२	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	०	०	०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८५	८५	८५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	१२	१२	१२
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	८	८	८

बेनु प्रसाद प्रसाई
अध्यक्ष

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
मृदा विज्ञान समिति

गहुँ र जौ:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।

(क) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्क सकेपछि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकिसकेपछि, तर काट्नु अघि।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

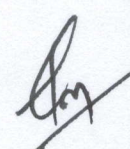
विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	३	३
कालो पोके लागेको खेतबाट बीउ उत्पादन गरिने खेतसम्मको दूरी	१५०	१५०

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		छुट्याउन नसकिने अन्य बाली प्रतिशत अधिकत		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
गहुँ र जौ	०.०५	०.३०	०.१०	०.५०	०.०५	०.१०	कालोपोके

- गहुँ बालीमा जङ्गली मर्निङ्गलोरी/हिरणखुरी (*Convolvulus arvensis L.*) रगतेझार (*Phalaris minor L.*) लाई निषेधित झार मानिएको छ।
- छुट्याउन नसकिने अन्य बालीहरूमा गहुँ बालीका लागि जौ, जै, ट्रिटिकेल तथा जौ बालीका लागि जै, गहुँ, ट्रिटिकेल एवम् जै बालीका लागि गहुँ, जै, र ट्रिटिकेल हुन्।

 बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीज विज्ञान समिति

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	गहुँ			जौ		
	मूल	प्रमाणित	उन्नत	मूल	प्रमाणित	उन्नत
बीउको स्तर						
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७	९८	९८	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	२	२	२	२	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०	१०	२०	२०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	२	५	५	१०	२०	२०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०	१०	२०	२०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	८५	८५	८०	८५	८५	८५
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	१२	१२	१२	१२	१२	१२
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	८	८	८	८	८	८

कोदो (common / Finger / little millet) / चिनो (Porso millet) / कागुनो (Foxtail / Italian millet) :

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्क सकेपछि ।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकिसकेपछि, तर काट्नु अघि ।
- (३) खडा बालीको मापदण्ड:
 - (क) सामान्य आवश्यकता:
 - (अ) पृथकता दूरी:

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको	५	५

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
कोदो, कागुनो, चिनो	०.१०	०.२०

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	कोदो, कागुनो, चिनो		
	मूल	प्रमाणित	उन्नत
बीउको स्तर			
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९७	९७	९६
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	३	३	३
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७५	७०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	११	११	११
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	८	८	८

फापर (तिथे/मिठे):

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ। फापर लगाएका पुरानो जग्गा सकेसम्म बीउ उत्पादनका लागि छनौट गर्नु हुँदैन।

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

- (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।
 (क) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्क सकेपछि।
 (ख) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकिसकेपछि, तर काट्नु अघि।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	१००	५०

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
फापर	०.०५	०.१०

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	फापर		
	मूल	प्रमाणित	उन्नत
बीउको स्तर			
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९७	९७	९६
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	३	३	४
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	२०	२०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	०	०	०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	१०	२०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७५	७०

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 कृषि विकास समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 कृषि विकास समिति

विवरण	फापर		
	मूल	प्रमाणित	उन्नत
बीउको स्तर			
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	१२	१२	१२
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	८	८	८

दलहन बाली

मसुरो, चना, बोडी, मास, मुङ्गः

१. खेत स्तरका मापदण्डः

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा वा फूल फुल्नु अघि।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- कोशा लागे देखि कोशा पाक्ने समय।

(३) खडा बालीको मापदण्डः

(क) सामान्य आवश्यकताः

(अ) पृथकता दूरीः

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	१०	५

(ख) विशेष आवश्यकताः

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
मसुरो	०.१०	०.२०	-	-	-

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष

चना	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	फ्युजारीयम विल्ट
मास	०.१०	०.२०	-	-	-
मुङ्ग	०.१०	०.२०	-	-	-
बोडी	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०/० .५०	Bean Common Mosaic Virus /एन्थ्राकनोज

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	मुसुरो	चना	मास	मुड र बोडी
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८	९८	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	२	२	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५	५	०
	प्रमाणित/उन्नत	१०	१०	५	१०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	०	५	०
	प्रमाणित/उन्नत	१०	०	१०	१०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	५	१०	५
	प्रमाणित/उन्नत	२०	१०	२०	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५	७५	७५	७५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	९	९	९	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	८	८	८	८

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 बीउ विकास समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 बीउ विकास समिति

विवरण	बीउको स्तर	मुसुरो	चना	मास	मुड र बोडी
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९८	९७	९७	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७५	७५	७०	७०

नोट: चनामा मर्निङ्गलोरी/हिरणखुरी (*Convolvulus arvensis L.*) र मुसुरोमा कुटिलकोशा (*Vicia spp.*) लाई निषेधित झार मानिएको छ ।

रहर:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ ।
- (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण - फूल फुल्ने बेलामा वा फूल फुल्नु अघि ।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण - कोशा लागे देखि कोशा पाक्ने समय ।
- (३) खडा बालीको मापदण्ड:
 - (क) सामान्य आवश्यकता:
 - (अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	२००	१००

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
रहर	०.१०	०.२०

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	मूल	प्रमाणित	उन्नत
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	२	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	०	५	५
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७५	७०
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	९	९	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	८	८	८

सिमी, हिउँदे सिमी, राजमा :

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा वा फूल फुल्नु अघि ।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- कोशा लागे देखि कोशा पाक्ने समय ।
- (३) खडा बालीको मापदण्ड:
 - (क) सामान्य आवश्यकता:
 - (अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	१०	५

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट		रोगी बोट प्रतिशत		निषेधित रोग
	अधिकतम् (प्रतिशत)		अधिकतम्		
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
सिमी, हिउँदे सिमी, राजमा	०.१०	०.२०	०.०५	०.१०	मोजाइक भाइरस

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	मूल	प्रमाणित	उन्नत
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	२	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७५	७०
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	९	९	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	८	८	८

भटमास:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा।

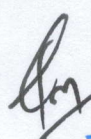
(ख) दोस्रो निरीक्षण- कोशा पाक्ने समयमा बाली भित्र्याउनु भन्दा अघि।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	३	३

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
सिमी, हिउँदे सिमी, राजमा	०.१०	०.५०

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	मूल	प्रमाणित	उन्नत
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९८	९८	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	२	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	-	१०	१०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	५	१०	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	७५	७०	७०
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	१२	१२	१२
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	७	७	७

तेलहन बाली

तोरी, रायो, सन्स्यु, बदाम, तिल र झुसे तिल:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट विरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा वा फूल फुल्नु अघि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- कोशा लागे देखि कोशा पाक्ने समय।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	बाली	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	तोरी	२००	१००
	रायो र सन्स्यु,	३००	२००
	बदाम	३	३
	तील	१००	५०
	झुसे तील	४००	२००

तोरी, रायो (राई), र सन्स्यु बालीमा *Eruca sativa* र तल उल्लिखित *Brassica spp.* सँग समेत माथि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ ।

<i>Brassica alba</i> (L.) Robenck	: White Mustard
<i>Brassica chinensis</i> L.	: Chinese Cabbage (Non-heading)
<i>Brassica compestris</i> var. <i>dichomoto</i>	: Brown Sarson or Kali Sarson
<i>Brassica compestris</i> var. <i>sarson</i>	: Yellow Sarson
<i>Brassica compestris</i> var. <i>toria</i>	: Toria
<i>Brassica juncea</i> (L.)	: Indian Mustard, Rai or Bangla Sarson
<i>Brassica juncea</i> var. <i>rugosa</i> (Roxb.)	: Broad leaf mustard or Rayo
<i>Brassica juncea</i> var. <i>cuneifolia</i>	: Vegetable Mustard or Rai
<i>Brassica nigra</i> L. Kock	: Black Mustard or Banarasi Rai
<i>Brassica pekinensis</i> (Lour.) Rupr	: Chinese Cabbage (Heading)
<i>Brassica rapa</i> L.	: Turnip
<i>Brassica tournefortii</i> Gouan	: Wild Rai or Punjabi Rai

 बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

(ख) विशेष आवश्यकता:

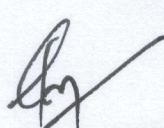
बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
तोरी	०.१०	०.५०	०.२०	०.५०	अल्टरनेरिया लिफ स्पट र स्क्लेरोटिनीया रट
रायो र (राई) सन्स्यु	०.१०	०.५०	०.२०	०.५०	नेरिया लिफ स्पट र स्क्लेरोटिनीया रट
बदाम	०.१०	०.२०	—	—	—
तील	०.१०	०.२०	०.५०	१.००	लिफस्पट (Cercospora semi Zimm.)
झुसे तिल	०.०५	०.१०	—	—	—

नोट: तोरी र रायोमा सत्यनाशी (*Argemone mexicana* L.) Mexican Prickly Poppy लाई निषेधित झारपात मानिएको छ र यो झार मूल र प्रमाणित बीउ लगाएको खेतमा क्रमशः ०.०५ र ०.१० प्रतिशतभन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	मापदण्ड			
		तोरी	रायो / सन्स्यु	बदाम	तील/ झुसे तिल
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९७	९७	९६	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	३	३	४	३
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	१०	०	१०
	प्रमाणित/उन्नत	२०	२०	०	२०

 बिनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव

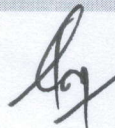

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

विवरण	बीउको स्तर	मापदण्ड			
		तोरी	रायो / सन्स्यु	बदाम	तेल/ झुसे तेल
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	१०	०	१०
	प्रमाणित/उन्नत	१०	२०	०	२०
पहिचान गर्न सकिने सोही वालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	१०	०	१०
	प्रमाणित/उन्नत	२०	२०	०	२०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	८५	८५	७०	८०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	८	८	९	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७	७	५	५

भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९७	९६	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७५	७५	७०	७५

नोट: तोरी र रायोमा स्क्लेरोटिनीया रोग लागेको बीउको संख्या मूल र प्रमाणित बीउमा क्रमशः ०.१ र ०.५ प्रतिशतभन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 कृषि बीउ बिजन समिति

औद्योगिक बाली

सुर्ति :

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
 (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।
 (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि।
 (ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुल्ने तथा परागसेचन हुने समयमा।
 (ग) तेस्रो निरीक्षण- बाली तयार भएर भित्र्याउने कार्य गर्नु अघि।
 (३) खडा बालीको मापदण्ड:
 (क) सामान्य आवश्यकता:
 (अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	३	३

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
सुर्ति	०.१०	०.२०

२. बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९५
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	-

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रीय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रीय बीउ विज्ञान समिति

चिस्यान नछिनेँ भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५
---	--------------------	---

भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९५
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०

जुट:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ।

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुली कोशा लाग्न थाले पछि।

(ग) तेस्रो निरीक्षण- कोशा लागे देखि कोशा पाक्ने समय सम्म।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	५०	२५

नोट: जुट बालीमा यसका अन्य स्पेसिसबाट पनि कम्तीमा ५ मिटर पृथकता दूरी कायम राख्नुपर्छ।

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	

 बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रीय वनस्पति आनुवंशिक संसाधन केंद्र

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रीय बीउ विज्ञान समिति

जुट	०.५०	१.००	१.००	२.००	जुट क्लोरोसिस
-----	------	------	------	------	------------------

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	३
अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	८०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९६
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७५

कपास :

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।

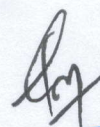
(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेलामा।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुली बाली पाक्न थालेपछि।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	५०	२५

नोट : कपास बालीमा यसका अन्य स्पेसिसबाट पनि कम्तीमा ५ मिटर पृथकता दूरी कायम राख्नुपर्छ ।

(ख) विशेष आवश्यकता:

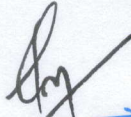
बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
कपास	०.१०	०.२०

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	६५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	६

भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९६
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

तरकारी बाली

काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी, बन्दा, चाइनिज बन्दा, पाकचोय र रायोको साग:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ।

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल (ग्याँठ) तयार भई बजारमा जाने अवस्थामा पुगनु अघि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल (ग्याँठ) तयार भई बजारमा पठाउने अवस्थामा।

(ग) तेस्रो निरीक्षण- फूल खेल्ने बेलामा।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी: १. काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी, बन्दा, चाइनिज बन्दा, पाकचोय तथा रायोको सागको बीउ उत्पादनमा निम्नानुसारको पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ।

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात, तथा <i>Brassica</i> spp. अन्तर्गत पर्ने अन्य बाली लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	१६००	१०००

२. रायोको साग *Brassica* spp. अन्तर्गत नपर्ने भए तापनि परागसेचन हुन सक्ने भएकाले माथि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ।

३. काउली र बन्दामा माथि उल्लिखित पृथकता दूरी तलका *Brassica oleracea* का varieties सँग पनि कायम राख्नुपर्छ।

<i>Brassica oleracea</i> (L.)var.acephalaDC	: Fodder Kale
<i>Brassica oleracea</i> (L.)var.botrytis L.	: Cauliflower, Heading Broccoli
<i>Brassica oleracea</i> (L.)var.capitataL.	: Cabbage
<i>Brassica oleracea</i> (L.)var.costataDC	: Portugal Cabbage, Tronchuda Kale
<i>Brassica oleracea</i> (L.)var. gemmifera DC	: Brussels sprouts
<i>Brassica oleracea</i> (L.)var. gongylodesL.	: Kohlrabi
<i>Brassica oleracea</i> (L.)var.italica	: Broccoli(SproutingBroccoli)
<i>Brassica oleracea</i> (L.)var.millecapitata	: Thousand-headedKale
<i>Brassica oleracea</i> (L.)var.oleracea	: Wild Cabbage

बेन प्रसाद प्रसाई

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
समिति

Brassica oleracea(L.)var.ramosa DC : Branching Bush Kale
Brassica oleracea(L.)var.subaudaL. : Savoy Cabbage
Brassica oleracea(L.) var.virdisL. : Collards, Tree Kale

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	अल्टरनेरीया लिफस्पट (कोषामा)
			०.१०	०.२०	ब्ल्याक रट
बन्दा, चाईनिज बन्दा	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	अल्टरनेरीया लिफस्पट (कोषामा)
			०.१०	०.२०	ब्ल्याक रट
पाकचोय, रायो साग	०.१०	०.५०	०.१०	०.५०	अल्टरनेरीया लिफस्पट (कोषामा)

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
		काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी	बन्दा, चाईनिज बन्दा	पाकचोय, रायो
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	२	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	-	-	५
	प्रमाणित/उन्नत	-	-	१०
	मूल	-	-	५

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 अध्यक्ष

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
		काउली, ब्रोकाउली, ग्याँठ गोबी	बन्दा, चाईनिज बन्दा	पाकचोय, रायो
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	प्रमाणित/उन्नत	-	-	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५	७५	७५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	८	८	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	५	५	५
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९८	९७	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	७०	७५

लट्टे, पालुङ्गो :

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फूलनु अघि।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फूलिसके पछि।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

विवरण	लट्टे		पालुङ्गो	
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात, तथा माथि दिएका बालीहरू अन्तर्गत पर्ने अन्य बाली लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	४००	२००	१६००	१०००

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
लट्टे, पालुङ्गो	०.१०	०.२०	-	-	-

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	लट्टे	पालुङ्गो
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल / प्रमाणित	९५	९६
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५	४
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०	५
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	५
	प्रमाणित/उन्नत	२०	५
अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	-
	प्रमाणित/उन्नत	२०	-
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल / प्रमाणित	७०	६५

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

विवरण	बीउको स्तर	लट्टे	पालुङ्गो
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८	७

भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९५	९५
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	६५

मुला र सलगम:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट विरुवा नआउने जग्गा छनोट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: आमा जरा उत्पादनको अवस्थामा कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- बीउ छरेको २० देखि ३० दिनपछि।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- जातीय शुद्धताको पहिचान गर्न जरा सार्ने बेलामा।
 - (ग) तेस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको बेलामा।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

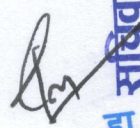
(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	आमा जरा उत्पादनका लागि पृथकता दूरी (मिटर)		न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५	५	१६००	१०००

(आ) सलगम बालीको बीउ उत्पादन गर्दा तल उल्लिखित *Brassica spp.* सँग समेत माथि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ।

Brassica alba (L.) Robench : White Mustard

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 बीउ बीज विज्ञान समिति

<i>Brassica chinensis</i> L.	: Chinese Cabbage (Non-heading)
<i>Brassica chinensis</i> julsen	: Brown or Kali Sarson
<i>Brassica juncea</i> (L.)	: Indian Mustard, Rai or Bangla Sarson
<i>Brassica juncea</i> var. rugosa (Roxb.)	: Broad leaf mustard or Rayo
<i>Brassica napus</i> (L.) var. glauca	: Yellow Sarson or Sarish
<i>Brassica napus</i> (L.) var.napobrassica:	Rutbaga or Swede
<i>Brassica napus</i> L. var. napus	: Maghi, Laha or Achara Rai
<i>Brassica nigra</i> L. Kock	: Black Mustard or Banarasi Rai
<i>Brassica pekinensis</i> (Lour.) Rupr	: Chinese Cabbage (Heading)
<i>Brassica tournefortii</i> Gouan	: Wild Rai or Punjabi Rai

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		जातीय गुण नदेखाउने जरा प्रतिशत अधिकतम्		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
मुला सलगम	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	कोशामा लागने अल्टरनेरिया लिफस्पट
					०.१०	०.२०	ब्ल्याक रट

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
		मुला	सलगम
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०	१०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५	७५

बेनु प्रसाद प्रसाई
सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
सचिव समिति

साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणितख	८	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५	५
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	७०

गाजर :

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: (क) आमा जरा उत्पादनको अवस्थामा कम्तीमा दुई पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ

(अ) पहिलो निरीक्षण- बीउ छरेको २० देखि ३० दिनपछि ।

(आ) दोस्रो निरीक्षण- जातीय शुद्धताको पहिचान गर्न जरा सार्ने बेलामा ।

(ख) गाजरको बिरुवा बीउ उत्पादन दिने अवस्थामा पुगी सके पछि कम्तीमा चारपटक निरीक्षण गर्नुपर्छ ।

(अ) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि ।

(आ) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा ।

(इ) तेस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा ।

(ई) चौथो निरीक्षण- बाली पाकीसकेपछि ।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	आमा जरा उत्पादनका लागि पृथकता दूरी (मिटर)		न्यूनतम पृथकता दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५	५	१०००	५००

बेनु प्रसाद प्रसाई

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
कृषि तथा पशुपन्दी विकास मन्त्रालय

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	वेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
गाजर	०.१०	०.२०

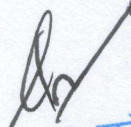
२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९६
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	४
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	५
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	५
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	५
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	६५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	६

भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९४
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

नोट: गाजरमा जंगली गाजरलाई निषेधित झार मानिएको छ।

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 बीउ विकास समिति

गोलभेडा:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
 (२) खेत निरीक्षण: कम्तीमा तीन पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ
 (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि गर्नुपर्छ।
 (ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल खेल्ने बेला वा फल लाग्ने बेलामा।
 (ग) तेस्रो निरीक्षण- फल पाकिसकेपछि तर टिप्नु भन्दा अगाडि।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५०	२५

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
गोलभेडा	०.१०	०.२०	०.२०	०.५०	अर्लि ब्लाइट, फलमा लाग्ने ब्याक्टेरियल स्पट, र मोजाइक भाइरस

२. बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल र प्रमाणित	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	६

भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०

प्याज:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

(२) खेत निरीक्षण: (क) आमा गानो उत्पादनको अवस्थामा कम्तीमा दुई पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ।

(अ) पहिलो निरीक्षण- वेर्ना सारी सकेपछि ।

(आ) दोस्रो निरीक्षण- गाना उखेल्दा ।

(ख) प्याजको बिरुवा बीउ उत्पादन दिने अवस्थामा पुगी सके पछि कम्तीमा चारपटक निरीक्षण गर्नुपर्छ ।

(अ) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु भन्दा अघि ।

(आ) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा ।

(इ) तेस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा ।

(ई) चौथो निरीक्षण - बाली पाकिसकेपछि ।

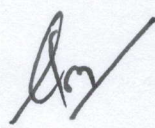
(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)			
	आमा गानो उत्पादन गर्ने बेलामा		बीउ उत्पादन गर्ने बेलामा	
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५	५	१६००	१०००
---	---	---	------	------

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	जातीय शुद्धता नभएका बोट (आमा गानो उत्पादनको दोस्रो निरीक्षण) प्रतिशत अधिकतम्		बेजातको बोट (बीउ उत्पादनको दोस्रो, तेस्रो र चौथो निरीक्षण) प्रतिशत अधिकतम्		रोगी बोट (बीउ उत्पादनको दोस्रो, तेस्रो र चौथो निरीक्षण) प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
प्याज	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	०.२०	०.५०	पर्पल ब्लोच, एलो ड्वार्फ डिजीज

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	६

भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

बेनु प्रसाद प्रसाई

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
शुद्धता विभाग

तने बोडी र घिउ/झांगे सिमी: खेत स्तर मापदण्ड

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

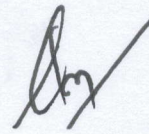
- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट विरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
 (२) खेत निरीक्षण: कम्तीमा दुई पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ।
 (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेला वा फुल्नु अघि।
 (ख) दोस्रो निरीक्षण- कोशा लागेदेखि कोशा पाक्ने समयसम्ममा।
 (३) खडा बालीको मापदण्ड:
 (क) सामान्य आवश्यकता:
 (अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	५०	२५

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
बोडी र घिउ/झांगे सिमी	०.१०	०.५०	०.१०	०.२०	बीन कमन मोजाइक भाइरस
			०.१०	०.५०	एन्थ्राकनोज

बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
		बोडी	घिउ/झांगो सिमी
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२	२
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	-
	प्रमाणित/उन्नत	५	-
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५	७५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०	१०
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७	७
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०	७०

भण्टा, रामतोरिया र भेडे/पीरो खुर्सानी:

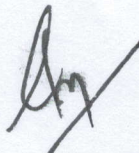
१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: कम्तीमा तीन पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि ।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलि रहेको र फल लागि रहेको समयमा ।
 - (ग) तेस्रो निरीक्षण- फल लागे देखि फल पाक्ने समयसम्म ।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात वा जङ्गली रामतोरिया लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	४००	२००

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
भण्टा	०.१०	०.२०	०.२०	०.५०	फलमा लाग्ने फोमोप्सिस व्लाइट
रामतोरिया	०.१०	०.२०	-	-	
भेडे/पीरो	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	ब्याक्टेरियल लिफ स्पट
खुर्सानी			०.२०	०.५०	एन्थ्राकनोज

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
		भण्टा	रामतोरिया	भेडे/पीरो खुर्सानी
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८	९९	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२	१	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	०	०	५
	प्रमाणित/उन्नत	०	०	५

 बबु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	०	०	५
	प्रमाणित/उन्नत	०	०	५
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	-	५	-
	प्रमाणित/उन्नत	-	५	-
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०	७०	६५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	९	१०	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	६	७	६
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९८	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५	७०	६५

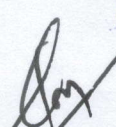
केराउ:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: कम्तीमा दुई पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नुअघि ।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलेदेखि कोशा पाक्ने समयसम्म ।
- (३) खडा बालीको मापदण्ड:
 - (क) सामान्य आवश्यकता:
 - (अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	१०	५

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

 राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 सचिव

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
केराउ	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	पी मोजाइक भाइरस

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	७०

करेला, लौका, काँक्रो, तर्बुजा, फर्सी, स्ववास फर्सी, स्ववास चाड, चिचिण्डा, घिरौला, र पाटे घिरौला बाली:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।

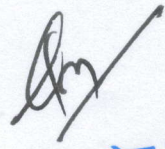
(२) खेत निरीक्षण: कम्तीमा तीन पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ।

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नुअघि ।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलेदेखि फल लाग्ने समय सम्म।

(ग) तेस्रो निरीक्षण- फल लागे देखि फल पाक्ने समयसम्म।

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 बिहार बीउ बिजन समिति

(३) खडा बालीको मापदण्डः

(क) सामान्य आवश्यकताः

(अ) पृथकता दूरीः १. करेला, लौका, काँक्रो, तर्बुजा, फर्सी, स्व्वास फर्सी, चिचिण्डा, घिरौला र पाटे घिरौलाको बीउ उत्पादनमा निम्नानुसारको पृथकता दूरी कायम गर्नुपर्छ ।

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	१०००	५००

२. करेलाको बीउ उत्पादन गर्दा उल्लिखित पृथकता दूरी जंगली करेला, भाट करेला (कक्रोल) र वाल्सम एण्पलसँग समेत कायम राख्नुपर्छ ।

३. उल्लिखित पृथकता दूरी घिरौला र पाटेघिरौलाको बीचमा पनि कायम राख्नुपर्छ ।

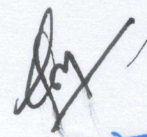
४. स्व्वास फर्सीमा हिउँदे स्व्वास (*Cucurbita maxima Duch.*), फर्सी (*C. moschata Duch./Poir*) र कुसाव (*C. mixta Pang.*) बाट पनि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम राख्नुपर्छ ।

५. तर्बुजाको बीउ उत्पादन गरिएको खेतलाई जङ्गली तर्बुजा (*Citrullus colocynthis L.*) भएको खेतबाट पनि उल्लिखित पृथकता दूरी कायम राख्नुपर्छ ।

(ख) विशेष आवश्यकताः

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट अधिकतम् प्रतिशत		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
करेला र काँक्रो	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	मोजाइक भाइरस
लौका, तर्बुजा, र चिचिण्डा	०.१०	०.२०	-	-	
फर्सी र स्व्वास फर्सी	०.१०	०.२०	०.१०	०.२०	क्यूकम्बर मोजाइक भाइरस

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विजन समिति

विवरण	बीजको स्तर	परिमाण			
		करेला, घिरौला र पाटे घिरौला	काँक्रो, फर्सी र स्क्वास फर्सी	तर्बुजा	लौका र चिचिण्डा
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	६५	६५	६५	६०
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	९	९	९	७
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/ उन्नत	६	६	६	६
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७	९७	९७	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५	६५	६५	६०

नोट: तर्बुजा खेतमा जंगली तर्बुजा (*Citrullus colocynthis* L.) लाई निषेधित झार मानिएको छ ।

स्वीसचार्ड:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: अवाञ्छित विरुवाहरू नभएको जमिन हुनुपर्नेछ।
- (२) खेत निरीक्षण: कम्तीमा दुई पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फूलनु अगाडि।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- फल फलेदेखि कोशा पाक्ने समयसम्म ।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

बेनु प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रीय बीज विज्ञान समिति

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	१०००	५००

नोट: स्वीसचार्डको मूल र प्रमाणित बीउ लगाएको खेत बीट रुट, सुगर बीट, फोडर बीट तथा म्यांगोल्ड लगाएको खेतसँग क्रमशः २००० र १५०० मिटर पृथकता दूरी कायम राख्नु पर्छ।

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
स्वीसचार्ड	०.१०	०.२०

२. बीउ स्तरका मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	स्वीसचार्ड
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल र प्रमाणित	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल /प्रमाणित/उन्नत	३
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	६५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९६

वेनु प्रसाद प्रसाई
सहायक अधिकारी

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष

विवरण	बीउको स्तर	स्वीसचार्ड
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

कुरिलो, पार्सले, र जिरीको साग:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: अवाञ्छित बिरुवाहरू नभएको जमिन हुनुपर्नेछ।

(२) खेत निरीक्षण: कम्तीमा तीन पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ।

(क) पहिलो निरीक्षण- कुरिलो बाली -क्राउनडि अवस्थामा, पार्सले - फूल खेल्नु अघि, र जिरीको साग - हेडिड हुनुअघि वा पूर्ण रूपले बृद्धि भइसकेपछि।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल खेलेदेखि फल लागेको अवस्थामा।

(ग) तेस्रो निरीक्षण- परिपक्व अवस्थामा वा बाली काट्नु अघि।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

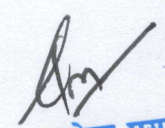
विवरण	बाली	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	कुरिलो र पार्सले	५००	३००
	जिरीको साग	५०	२५

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम		निषेधित झारपातको बोटप्रतिशत अधिकतम		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
कुरिलो	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	-	-	

 बेनु प्रसाद प्रसाद

बेनु प्रसाद प्रसाद

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 कृषि विज्ञान समिति

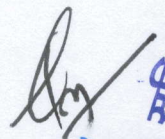
पार्सले	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	-	-	पातको थोप्ले
जिरीको साग	०.१०	०.२०	०.१०	०.५०	०.०१०	०.०२०	मोजाइक भाइरस

नोट : जिरीको सागमा जङ्गली जिरीको साग (*Lactuca scariola* L.) लाई निषेधित झारपातको रूपमा लिईन्छ।

२. बीउ स्तरका मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
		कुरिलो	पार्सले	जिरीको साग
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९६	९७	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	४	३	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५	०
	प्रमाणित/उन्नत	१०	१०	०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५	५	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०	१०	१०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	-	-	५
	प्रमाणित/उन्नत	-	-	५
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	७०	६५	७०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८	८	८

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण		
		कुरिलो	पासले	जिरीको साग
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	६	७	६
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९५	९६	९७
उमारशक्ति (प्रतिशत)	न्यूनतम उन्नत	७०	६५	७०

धनियाँ :

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: अवाञ्छित विरुवाहरू नभएको जमिन हुनुपर्नेछ।
 (२) खेत निरीक्षण: कम्तीमा दुई पटक खेत निरीक्षण गर्नुपर्छ।
 (क) पहिलो निरीक्षण- ४५ दिन भित्र।
 (ख) दोस्रो निरीक्षण- ५० प्रतिशत फूल फूलिरहेको अवस्थामा।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

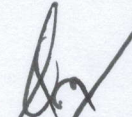
विवरण	पृथकता दूरी	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात, वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी (मिटर)	२००	१००

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित झारपातको बोटप्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
धनिया	०.१०	०.५०	-	-	-	-	

२. बीउ स्तरका मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

विवरण	बीउको स्तर	धनिया
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	३
अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
	प्रमाणित	२०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	-
	प्रमाणित	-
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	-
	प्रमाणित	-
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	६५
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	१०
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	८
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	९७
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	६५

नोट : धनियामा (*Lathyrus spp*) लाई निषेधित झारपातको रूपमा लिईन्छ।

घाँस बाली

राईघाँस:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेला वा फूल फुल्नु अघि गर्नुपर्छ ।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- बाला वा कोशा लागे देखि बाला वा कोशा पाक्ने समय सम्ममा गर्नुपर्छ ।

बेनु प्रसाद प्रसाद

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

(३) खडा बालीको मापदण्डः

(क) सामान्य आवश्यकताः

(अ) पृथकता दूरीः

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	३	३
कालो पोके लागेको खेतबाट बीउ उत्पादन गरिने खेतसम्मको दूरी	१५०	१५०

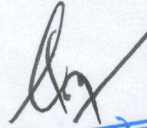
(ख) विशेष आवश्यकताः

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
राईघाँस	०.०५	०.२०	०.१०	०.५०	कालोपोके

२. बीउ स्तरको मापदण्डः बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	परिमाण		
	मूल	प्रमाणित	उन्नत
बीउको स्तर			
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	९६	९६	९५
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	४	४	४
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	१०	१०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	१०	१०	१०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	६५	६५	६०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	१०	१०	१०

 बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

विवरण	परिमाण		
	मूल	प्रमाणित	उन्नत
बीउको स्तर			
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	-	-	-

बर्सिम र सेतो क्लोभर:

१. खेत स्तरको मापदण्ड:

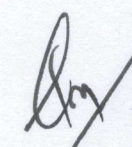
- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ।
 - (क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्ने बेला वा फूल फुल्नु अघि गर्नुपर्छ।
 - (ख) दोस्रो निरीक्षण- बाला/कोशा लागे देखि बाला/कोशा पाक्ने समय सम्ममा गर्नुपर्छ।
- (३) खडा बालीको मापदण्ड:
 - (क) सामान्य आवश्यकता:
 - (अ) पृथकता दूरी:

विवरण	बाली	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	बर्सिम	४००	१००
	सेतो क्लोभर	५०	२५

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित झारपात
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
बर्सिम	०.०२	१.०	०	०.०५०	किकोरी (<i>Chicorium intybus L.</i>)
सेतो क्लोभर	०.२०	१.०	-	-	

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीज विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीज विज्ञान समिति

२. बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
		बर्सिम	सेतो क्लोभर
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	९८	९३
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित/उन्नत	२	७
अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	१०
	प्रमाणित/उन्नत	२०	१०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१५	१०
	प्रमाणित/उन्नत	३०	२०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	-	१०
	प्रमाणित/उन्नत	-	२०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित	८०	६५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित/उन्नत	१०	१०
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/ प्रमाणित/उन्नत	-	-
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	-	९३
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	उन्नत	-	६५

स्टाइलो र टियोसिन्टे:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा तीनपटक गर्नुपर्छ ।

(क) पहिलो निरीक्षण- फूल फुल्नु अघि गर्नुपर्छ ।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलीरहेको अवस्थामा गर्नुपर्छ ।

(ग) तेस्रो निरीक्षण- बाला लागे देखि बाला पाक्ने समय सम्म वा बाली काट्नु अघि गर्नुपर्छ ।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

 बेनु प्रसाद प्रसाद

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	बाली	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
		मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	स्टाइलो	५०	२५
	टियोसिन्टे	२००	१००

नोट : टियोसिन्टेको बीउ उत्पादन गर्दा माथि उल्लिखित पृथकता दूरी मकैका विभिन्न जातहरूसँग समेत कायम राख्नुपर्छ ।

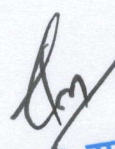
(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
स्टाइलो	०.१०	१.०
टियोसिन्टे	०.१०	०.५०

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण	
		स्टाइलो	टियोसिन्टे
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९०	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	५
	प्रमाणित/उन्नत	२०	१०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	०
	प्रमाणित/उन्नत	२०	०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०	-
	प्रमाणित/उन्नत	२०	-

बेनु प्रसाद प्रसाद

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र

उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	४०	८०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०	१२
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८	८

जुनेलो वा सरगम (*Sorghum Bicolour L.*) र सुडान घाँस:

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

- (१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ।
 (२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा तीनपटक गर्नुपर्छ।
 (क) पहिलो निरीक्षण- फुल फुल्नु अघि गर्नुपर्छ।
 (ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलिरहेको अवस्थामा गर्नुपर्छ।
 (ग) तेस्रो निरीक्षण- बाली पाकी सकेपछि, तर काट्नु अघि गर्नुपर्छ।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

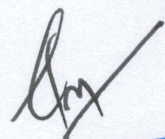
(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा*जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	२००	१००
जोनसोन घाँस (<i>Sorghum halepense</i>) लगाइएको खेतबाट जुनेलो र सुडान घाँसको बीउ बाली लगाइएको	४००	४००

(ख) विशेष आवश्यकता:

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
जुनेलो र सुडान घाँस	०.१०	०.२०	०.०५	०.१०	<i>Sphacelotheca sorghi</i> र <i>Sphacelotheca reiliana</i>

खडा बीउ बालीमा सुगरी रोग (*Sphacelia sorghi*) र एर्गट (*Claviceps spp.*) रोग देखा परेका बोट तुरुन्त हटाउन लगाउनुपर्छ ।

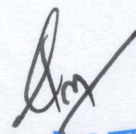
२. बीउ स्तरको मापदण्ड: बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९७
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	३
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	५
	प्रमाणित/उन्नत	१०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
	प्रमाणित/उन्नत	२०
<i>Sphacelia sorghi</i> अथवा <i>Claviceps</i> spp.लागेको बीउ अधिकतम् प्रतिशत	मूल	०.०२०
	प्रमाणित/उन्नत	०.०४०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७५
साधारण भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१२
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८

सेटारिया घाँस (*Setaria anceps*):

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सदस्य

१. खेत स्तरका मापदण्डः

- (१) जमिनको आवश्यकताः (क) पछिल्लो पाँच सिजनसम्म लगातार सेटारियाघाँस लगाइएको जग्गामा उत्पादन गरिएको मूल बीउ प्रमाणीकरणको लागि ग्राह्य हुँदैन।
 (ख) प्रमाणित बीउ उत्पादनको लागि स्वेच्छिक बोट बिरुवा नआउने जग्गा छनोट गर्नुपर्छ।
- (२) खेत निरीक्षणः खेत निरीक्षण कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ।
 (क) पहिलो निरीक्षण- पहिलो निरीक्षण फूल फुल्नु अघि गर्नुपर्छ।
 (ख) दोस्रो निरीक्षण- फूल फुलीरहेको अवस्थामा गर्नुपर्छ।
 (ग) तेस्रो निरीक्षण- बाली पाकी सकेपछि, तर काट्नु अघि गर्नुपर्छ।
- (३) खडा बालीको मापदण्डः
 (क) सामान्य आवश्यकताः
 (अ) पृथकता दूरीः

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात लगाएको खेतसम्म वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको खेतसम्मको दूरी	४००	२००

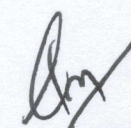
(ख) विशेष आवश्यकताः

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)	
	मूल	प्रमाणित
सेटारिया घाँस	०.१०	१.०

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९५
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	२०
	प्रमाणित/उन्नत	४०
झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	२०

 बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 निरीक्षण समिति

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 सचिव

	प्रमाणित/उन्नत	४०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	५०
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१०
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८

जै घाँस (*Avena sativa* L.):

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोटबिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ ।

(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा दुई पटक गर्नुपर्छ ।

(क) पहिलो निरीक्षण- बाला निस्की सकेपछि गर्नुपर्छ ।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- बाली पाकी सकेपछि, तर काटनु अघि गर्नुपर्छ ।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

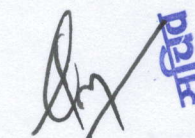
(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	३	३
कालोपोके लागेको खेतबाट बीउ उत्पादन गरिने खेतसम्मको दूरी	१५०	१५०

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट अधिकतम् (प्रतिशत)		रोगी बोट प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित झारपातको बोट प्रतिशत अधिकतम्		छुट्याउन नसकिने बाली अन्य प्रतिशत अधिकतम्		निषेधित रोग
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

जै	०.०५	०.२०	०.१०	०.५०	०.०१	०.०२	०.०१	०.०५	कालोपोके
घाँस									

नोट : जै बालीमा जङ्गली जै (*Avena fatua*) लाई निषेधित झार मानिएको छ । छुट्याउन नसकिने अन्य बालीहरूमा गहुँ, जौर ट्रिटिकेल रहेका छन् ।

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
	प्रमाणित/उन्नत	२०
झारपातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	२
	प्रमाणित/उन्नत	५
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
	प्रमाणित/उन्नत	२०
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१२
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८

बाज्रा (Bajra millet):

१. खेत स्तरका मापदण्ड:

(१) जमिनको आवश्यकता: स्वेच्छिक बोटबिरुवा नआउने जग्गा छनौट गर्नुपर्छ ।

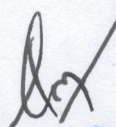
(२) खेत निरीक्षण: खेत निरीक्षण कम्तीमा तीन पटक गर्नुपर्छ ।

(क) पहिलो निरीक्षण- पहिलो निरीक्षणमा बाला निस्कनु अघि पृथकता दूरी, बेजात, डाउनी मिल्ड्यु रोग तथा अन्य पक्ष हेर्नुपर्छ ।

(ख) दोस्रो निरीक्षण- दोस्रो निरीक्षणमा ५० प्रतिशत फूल फुली सकेपछि पृथकता दूरी, बेजात, डाउनी मिल्ड्यु रोग तथा अन्य पक्ष हेर्नुपर्छ ।

(ग) तेस्रो निरीक्षण- तेस्रो निरीक्षणमा बाली पाकी सकेपछि, तर काट्नु अघि बेजात, डाउनी

 बेनु प्रसाद प्रसाद
 सहाय सचिव

 डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष

मिल्ड्यु रोग, इरगट, स्मट तथा अन्य पक्ष हेर्नुपर्छ ।

(३) खडा बालीको मापदण्ड:

(क) सामान्य आवश्यकता:

(अ) पृथकता दूरी:

विवरण	न्यूनतम दूरी (मिटर)	
	मूल	प्रमाणित
बीउ उत्पादन गरिने खेतदेखि अर्को जात वा जातीय शुद्धता नभएको उही जात लगाएको अर्को खेतसम्मको दूरी	४००	२००

(ख) विशेष आवश्यकता:

बाली	बेजातको बोट		रोगी बोट प्रतिशत		निषेधित रोग
	अधिकतम् (प्रतिशत)		अधिकतम्		
	मूल	प्रमाणित	मूल	प्रमाणित	
बाज्रा	०.०५	०.१०	०.०५	०.१०	

२. बीउ स्तरको मापदण्ड : बीउको गुणस्तरको न्यूनतम हद निम्नानुसार तोकिएको छ ।

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
भौतिक शुद्धता न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	९८
निष्क्रिय पदार्थ अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	२
अन्य बालीको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
	प्रमाणित/उन्नत	२०
निषेधित झारपातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	१०
	प्रमाणित/उन्नत	२०
पहिचान गर्न सकिने सोही बालीको अन्य जातको बीउ अधिकतम् (दाना प्रति केजीमा)	मूल	२
	प्रमाणित/उन्नत	५
उमारशक्ति न्यूनतम (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	७५
साधारण भाँडोमा राख्दा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	१२

बिनय प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव
कृषि विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

विवरण	बीउको स्तर	परिमाण
चिस्यान नछिर्ने भाँडोमा राखदा चिस्यान अधिकतम् (प्रतिशत)	मूल/प्रमाणित/उन्नत	८

बेनु प्रसाद प्रसाई
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

सचिव
डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

अनुसूची - ८

(दफा १० को उपदफा (५) सँग सम्बन्धित)

प्रथम बीउ बाली निरीक्षण प्रतिवेदन

(१) कृषकको विवरण:

(१) बीउ उत्पादन सम्झौता गर्ने संस्था वा व्यक्तिको नाम :

सम्पर्क व्यक्ति र सम्पर्क नं. :

(२) बीउ उत्पादको नाम:.....ठेगाना :.....

(३) कृषकको पहिचान नं. :.....

(४) खेतको ठेगाना :..... सम्पर्क नं.....

(५) सम्पूर्ण खेतको क्षेत्रफल:.....हेक्टर.

(६) निरीक्षण गरेको जम्मा क्षेत्रफल :.....हेक्टर, पृथकता दुरी:.....मिटर

(७) निरीक्षण गरेको खेतको संख्या (प्लट):.....

(८) बालीको किसिम र जात :.....श्रोत बीउको स्तर.....बीउको श्रोत :-.....

(९) बीउको लट नं :

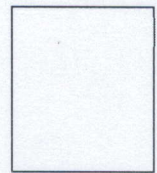
(१०) प्रयोग भएको श्रोत बीउको परिमाण :

(११) श्रोत बीउमा लगाएको ट्याग नं :

(१२) सोही खेतमा लगाईएको अघिल्लो बाली तथा जात:.....

(१३) उत्पादन हुने बीउको स्तर : (१. मूल २.स्रोत ३. प्रमाणीत ४.उन्नत)

खेतको नक्शा

उत्तर
↑

निरीक्षणको सारंश

निरीक्षण मिति	बालीको अवस्था	निरीक्षणको समयमा देखिएका समस्या	निरीक्षणको क्रममा दिईएका सुझावहरू	दस्तखत		कैफियत
				कृषक	निरीक्षक	

राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

सचिव

राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

बालीको अन्तिम निरीक्षण अघि गरिने निरीक्षणहरूमा नाबो, बेजात, स्वेच्छिक बोट बिरुवा, बीउबाट सने रोगको प्रकोपको अवस्था तथा बीउको गुणस्तरलाई प्रभाव पार्ने अन्य कुराहरूलाई समेत ध्यान दिई सुझाव दिनुपर्नेछ।

बीउ विज्ञान निरीक्षकको

नाम:

अनुमति नं. :

दस्तखत:

कार्यालय:

मिति:

बीउ प्रमाणीकरणका पूर्व शर्तहरू

१. नेपाल सरकारबाट सूचिकृत गरिएका जातहरूको बीउ मात्र प्रमाणीकरण गरिनेछ ।
२. प्रमाणीकरणको लागि उत्पादन गरिएको बीउको स्रोत प्रमाणित हुनु पर्छ । बीउ उत्पादकले बीउ कहांबाट किनेको हो, कुन स्तरको बीउ लगाएको हो, बोरामा लागेको ट्याग (निस्सा) जस्ता कुराहरू सुरक्षित राखी बाली निरीक्षकलाई देखाउनुपर्छ ।
३. बीउको शुद्धता कायम रहन दिनको लागि बाली निरीक्षकले दिएको सुझाव अनुसार जस्तै : रोग नियन्त्रण, झारपात उखेलने, बेजातको बोटहरू उखेलने, अरू जातको बोटहरू उखेलने, आदि कामहरू अनिवार्य रूपले निरीक्षण पश्चात गरेको हुनुपर्छ ।
४. बीउ उत्पादन गरिने खेतको न्यूनतम स्तर पूरा गरेको हुनुपर्छ ।
५. बाली निरीक्षकको परामर्शमा बाली काट्ने तथा भित्र्याउने कार्य गर्नु पर्नेछ ।

बेनु प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

सचिव
डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

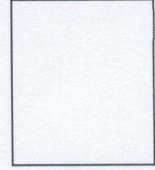
अनुसूची - ९

(दफा १० को उपदफा (५) सँग सम्बन्धित)
मकै बीउ बालीको दोश्रो निरीक्षण प्रतिवेदन

१. कृषकको विवरण:

- (१) बीउ उत्पादन सम्झौता गर्ने संस्था वा व्यक्तिको नाम :
सम्पर्क व्यक्ति र सम्पर्क नं. :
- (२) बीउ उत्पादको नाम:.....ठेगाना :.....
- (३) कृषकको पहिचान नं.
- (४) खेतको ठेगाना :..... सम्पर्क नं.....
- (५) सम्पूर्ण खेतको क्षेत्रफल:.....हेक्टर.
- (६) निरीक्षण गरेको जम्मा क्षेत्रफल :.....हेक्टर, पृथकता दुरी:.....मिटर
- (७) निरीक्षण गरेको खेतको संख्या (प्लट):.....
- (८) बालीको किसिम र जात :.....श्रोत बीउको स्तर.....बीउको श्रोत :.....
- (९) बीउको लट नं. :
- (१०) प्रयोग भएको श्रोत बीउको परिमाण :
- (११) श्रोत बीउमा लगाएको ट्याग नं. :
- (१२) सोही खेतमा लगाईएको अघिल्लो बाली तथा जात:.....
- (१३) उत्पादन हुने बीउको स्तर : (१. मूल २.स्रोत ३. प्रमाणीत ४.उन्नत

खेतको नक्शा

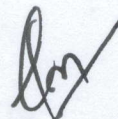
उत्तर
↑

२. खडा बालीको अवस्था

विवरण	संख्या प्रति आँकडामा										कुल जम्मा	औसत	कैफियत	
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०				
निरीक्षण गरेको मकै/ टिओसिन्टेको बोटमा पराग लिनसक्ने बोट														
परागकण झरिरहेको वा झर्नसक्ने वेजातको बोट														

३. निरीक्षण गरेको बालीको अवस्था (स्टेज अफ ग्रोथ) :
४. पृथकता दुरी : मिटर ड. समय पृथकता : दिन
५. दुई जात बिचको दुरी : मिटर
६. वेजातको बोट (धान/मरा) : हटाएको/नहटाएको

राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र

७. वेजातको मकैको अवस्था (स्टेज अफ ग्रोथ) : परागकण झरिसकेको/झरिरहेको/झर्न सक्ने

८. प्रति आँकडा लिएको बोटको संख्या (१०० बढीमा नलिएको भए) :

९. मकै भाँच्ने (बाली काट्ने) समय (अन्दाजी) :

१०. बीउ उत्पादन (अन्दाजी) : मे. टन/हेक्टर

११. कीराको प्रकोप नामसहित : न.

१२. रोगको प्रकोप नामसहित :

१३. निरीक्षणबाट सिफारिस गरेको क्षेत्रफल : (हेक्टर)

१४. निरीक्षणबाट निष्कासित गरेको क्षेत्रफल : (हेक्टर)

१५. निष्कासन गर्नका कारणहरू :

.....
.....
.....

कैफियत :

बीउ विजन निरीक्षकको नाम:

अनुमति पत्र नं :

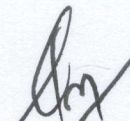
कार्यलय:

दस्तखत :

निरीक्षण गरेको मिति:

बीउ उत्पादकको दस्तखत :

बेनु प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव
राष्ट्रीय बीउ विजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रीय बीउ विजन समिति

अनुसूची - १०

(दफा १० को उपदफा (५) सँग सम्बन्धित)

मकै बीउ बाली घोगा निरीक्षण प्रतिवेदन

१. साधारण विवरण:

(१) बीउ उत्पादकको नाम:

ठेगाना:

(२) बीउ उत्पादन सम्झौता गर्ने संस्था वा व्यक्तिको नाम:

(३) खेतको ठेगाना:

(४) जात: लगाईएको सिजन:

(५) सम्पूर्ण खेतको क्षेत्रफल: हे./रो.

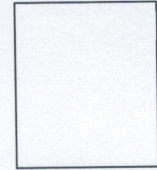
(६) बीउ लगाईएको क्षेत्रफल: हे./रो. निरीक्षण संख्या:

(७) बालीको स्तर: बीउको स्रोत:

(८) यस अघि निरीक्षणमा दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयन स्थिति:

(९) बालीको अन्तिम निरीक्षण मकै भाँच्ने वा भाँची सकेको खल्यानमा थुप्रो बनाएर राखेको बेलामा कम्तीमा १० वटा घोगा प्रति थुप्रो हुने गरी विभिन्न थुप्रोबाट पर्ने गरी निरीक्षण गर्नु पर्छ र सो निरीक्षण निम्न विषयहरूमा केन्द्रित हुनु पर्छ।

खेतको नक्शा

उत्तर
↑

२. घोगाको अवस्था: (१) रोगी घोगाको संख्या:

(२) कीराले नोक्सान पुऱ्याएको घोगाको संख्या:

(३) बेजात घोगाको संख्या:

(४) मकैको आकार तथा रंगमा फरक भएको घोगाको संख्या:

३. बाली अनुसार अन्य विविध पक्ष :

अवस्था	संख्या	कैफियत
रोगी घोगा		
कीराले नोक्सान पुऱ्याएको घोगा		
बेजात घोगा		
मकैको आकार तथा रंगमा फरक भएको घोगा		

५. निरीक्षण पश्चात दिइएको सुझाव र निर्णय:

बीउ बिजन निरीक्षक

नाम:

अनुमति पत्र नं.:

कार्यालय:

दस्तखत :

निरीक्षण गरेको मिति:

बीउ उत्पादकको नाम र दस्तखत:.....

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
बिजन समिति

सचिव
डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र

अनुसूची - ११

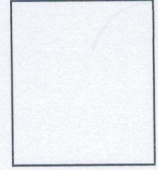
(दफा १० को उपदफा (५) तथा दफा ११ को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

बीउ बाली अन्तिम खेत निरीक्षण प्रतिवेदन

१. साधारण विवरण:

- (१) बीउ उत्पादकको नाम:ठेगाना:
- (२) बीउ उत्पादन सम्झौता गर्ने संस्था वा व्यक्तिको नाम:
- (३) खेतको ठेगाना:
- (४) जात:लगाईएको सिजन:
- (५) सम्पूर्ण खेतको क्षेत्रफल:हे.। रो.
- (६) निरीक्षण गरिएको क्षेत्रफल: हे./रो. निरीक्षण संख्या:
- (७) बालीको किसिम र जात
- (८) बालीको किसिम र जात :.....श्रोत बीउको स्तर.....बीउको श्रोत :.....
- (९) बीउको लट नं :
- (१०) प्रयोग भएको श्रोत बीउको परिमाण :
- (११) श्रोत बीउमा लगाएको ट्याग नं :
- (१२) सोही खेतमा लगाईएको अधिल्लो बाली तथा जात:.....
- (१३) उत्पादन हुने बीउको स्तर : (१. मूल २.स्रोत ३. प्रमाणीत ४.उन्नत)
- (१४) यस अघि निरीक्षणमा दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयन स्थिति:

खेतको नक्शा

उत्तर
↑

२. खडा बालीको अवस्था:

विवरण	सङ्ख्या प्रति आँकडा											कूल ज म्मा	औस त	प्रतिश त			
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११						
*बेजात वा नाबो																	
**अरू बाली																	
***हानिकारक (बीउ पाकेको)																	

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
सचिव

*** बीउबाट फैलने रोग

- *नाम सहित: **नाम सहित:
- ***नाम सहित: ****नाम सहित
३. प्रति मिटर वा प्रति पाइला बोट/बालाको संख्या:
४. प्रति आँकडा पाइला/बोटको संख्या:
५. सोही खेतमा लगाइएको अधिल्लो बाली र जात:पृथकता दुरी (मिटर) बालीको विकासको अवस्था:
६. बाली काट्ने समय (अन्दाजी)दिन/हप्ता/ बीउ उत्पादन (अन्दाजी)टन/हे.
७. सिफारिस क्षेत्र:हे./रो.
८. सिफारिस बालीको स्तर: मुल / स्रोत/ प्रमाणित/उन्नत
९. निष्काशन गरिएको भए निष्काशित क्षेत्रफल: हे./रो.
१०. निष्काशन गर्नाको कारणहरू:
११. बेजात बढी/अरूबाली बढी/झारपात बढी
१२. कैफियत
- बीउ विज्ञान निरीक्षक
 नाम:
 अनुमति पत्र नं :
 कार्यलय:
 दस्तखत :
 निरीक्षण गरेको मिति:
- बीउ उत्पादकको दस्तखत:.....

बेनु प्रसाद प्रसाई
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

१२. पुनः निरीक्षण गर्नु परेमा मात्र

निरीक्षण गर्नुको कारण, स्तर बाहिर परेको () बेजात () अन्यबाली () झारपात ()

बीउ उत्पादकलाई दिएको सुझावहरू:

विवरण	सङ्ख्या प्रति आँकडा											कूल जम्मा	औस त	प्रति शत		
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११				१२	
*बेजात वा नाबो																
**अरू बाली																
***हानिकारक झारपात (बीउ पाकेको)																
**** बीउबाट फैलने रोग																

पुनः निरीक्षकको प्रतिवेदन: () ठीक () बेठीक

बीउ बिजन निरीक्षक

नाम:

अनुमति पत्र नं :

कार्यालय:

दस्तखत :

निरीक्षण गरेको मिति:

बीउ उत्पादकको दस्तखत:.....

बेनु प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
अध्यक्ष
राष्ट्रिय बीउ बिजन समिति

अनुसूची-१२

(दफा २४ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

बीउ भण्डारण निरीक्षण प्रतिवेदन

१. बीउ भण्डारको विवरणः

बीउ उत्पादकको नाम र ठेगानाः

गोदाम भएको स्थान

गोदामको स्वामित्वः निजी/संस्थान/नेपाल सरकार

गोदाम सङ्केत नं .

गोदामको क्षमताः

१.

१.

२.

२.

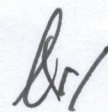
३ .

३

२ .गोदामको अवस्थाः

क्र.सं.	अवस्था	क्र.सं.	सुझावहरु
१	वातावरण नियन्त्रित अवस्थामा रहे /नरहेको	१	वातावरण नियन्त्रित भण्डारण कक्ष बनाउने
२	कक्ष भित्रको तापक्रम..... .	२	कक्ष भित्रको तापक्रम.से.डि..... घटाउने/बढाउने
३	कक्ष भित्रको सापेक्षिक आद्रताः प्रतिशत	३	कक्ष भित्रको सापेक्षिक आद्रताः प्रतिशत
४	हावा चल्ने अवस्था रहे /नरहेको भए नभएको	४	नियमित हावा चल्ने व्यवस्था मिलाउने
५	सरसफाई भए/नभएको	५	नियमित रूपमा भण्डारण कक्ष सरसफाई गर्ने
६	कीरा वा ढुँसीको प्रकोप भए/नभएको	६	कीरा वा ढुँसीको व्यावस्थापन गर्ने
७	मुसा वा अन्य जन्तुबाट नोक्सान भए/नभएको	७	मुसा वा अन्य जन्तुबाट बीउ जोगाउने व्यवस्था मिलाउने
८	सरसफाई भएको/नभएको कीटनाशक विषादी प्रयोग भएको/नभएको कीरा वा ढुँसीको प्रकोप भएको/नभएको मुसा वा अन्य वस्तुले नोक्सान गरेको भएमा चिन्हरू	८	
९	भण्डारभित्र पानी चुहे/नचुहेको	९	भण्डार कक्ष भित्र पानी नचुहिने व्यावस्था मिलाउने
१०	भुईमा काठको फल्याक प्रयोग भए/नभएको	१०	भुईमा काठको फल्याक प्रयोग गर्ने
११	बीउ राखेको भाँडो सुरक्षित भए/नभएको	११	बीउ राखेको भाँडो सुरक्षित रूपमा राख्ने
१२	बीउ गोदाम सुरक्षित स्थानमा भए/नभएको	१२	बीउ गोदाम सुरक्षित राख्ने उपाय अवलम्बन गर्ने

बेनु प्रसाद प्रसाद
सदस्य सचिव
बीउ विज्ञान समिति

सचिव

राजेन्द्र प्रसाद मिश्रा
अध्यक्ष
बीउ विज्ञान समिति

क्र.सं.	अवस्था	क्र.सं.	सुझावहरू
१३	लटहरूको सङ्केत नं. राखे/नराखेको	१३	बीउ भण्डारणमा लट सङ्केत अनिवार्य राखे
१४	बीउ लट मिलाएर राखे/नराखेको	१४	चारै तिरबाट बीउ नमुना लिन मिल्ने गरी लट मिलाएर राखे
१५	बीउको लटहरूको दर्ता चलानी रेकर्ड राखेको/नराखेको	१५	बीउको लटहरूको दर्ता चलानी अनिवार्य रूपमा राखे
१६	बीउमा मिसाबट नहुने गरी बीउ भण्डारण कक्षको व्यवस्था गरे/नगरेको नगरेको	१६	बीउ मिसाबट नहुने गरी बीउ भण्डारण कक्षको व्यवस्थापन गर्ने

३. नभएको भए कारणहरू:

१.	३.
२.	४.

४. बीउको विवरण:

बालीको नाम:

बीउ को लट नं.	बीउ को जात	बीउ को स्तर	प्रशोधित/अप्रशोधित	बीउ उपचार गरेको / नगरेको	जम्मा बीउको परिमाण (मे। टन)	बीउ थन्काए को भाँडाको प्रकार र क्षमता	बीउ प्याक गरे को मिति	भण्डार गरेको मिति	अन्तिम बीउ परीक्षण गरेको मिति	औसत चिस्यान प्रतिशत	औसत उमारशक्ति	भौतिक शुद्धता प्रतिशत

५. आवश्यकता अनुसार बीउ परीक्षणको लागि बीउको नमूना संख्या:

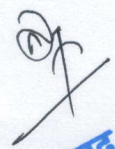
बीउ भण्डार निरीक्षण गरेको मिति:

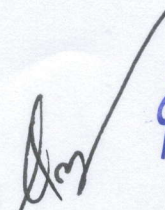
बीउ भण्डार निरीक्षण गर्ने कर्मचारीको दस्तखत:

नाम:

पद:

कार्यालय:

बेनु प्रसाद प्रसाद
 सदस्य सचिव
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति

डा. राजेन्द्र प्रसाद मिश्र
 अध्यक्ष
 राष्ट्रिय बीउ विज्ञान समिति